

UČEBNÉ OSNOVY

Názov predmetu	SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA				
Časový rozsah výučby					
Ročník	1.	2.	3.	4.	Spolu
Štátny vzdelávací program					12
Školský vzdelávací program	3	3	3	4	13
Kód a názov odboru štúdia	7902 500 gymnázium				
Stupeň vzdelania	vyššie sekundárne vzdelanie ISCED 3A				
Forma štúdia	denná				
Dĺžka štúdia	štvorročná				
Vyučovacia jazyk	slovenský jazyk				

Charakteristika predmetu

Predmet slovenský jazyk a literatúra je zaradený do vzdelávacej oblasti jazyk a komunikácia. Jazyk sa vníma ako potenciálny zdroj osobného a kultúrneho obohatenia človeka, ktorý je predpokladom pre ďalšie vzdelávanie. Jazyk je znakom národnej a individuálnej identity, prostriedkom komunikácie a profesionálnej realizácie ako aj prostriedkom na vyjadrovanie citov a pocitov. Vysoká úroveň jazykovej kultúry je základným znakom všeobecnej vyspelosti absolventov základných a stredných škôl. V predmete slovenský jazyk a literatúra sa do popredia kladie rozvoj komunikačných schopností žiakov. Zdôrazňuje sa chápanie jazyka ako nástroja myslenia a komunikácie medzi ľuďmi, čoho výrazom je preferovanie rozvoja komunikačných kompetencií v rámci komunikačno-zážitkového modelu vyučovania slovenského jazyka a literatúry. Obsah predmetu sa zredukoval v prospech aktivít žiakov, ktorí majú v čo najväčšom rozsahu interpretačno - hodnotiacim spôsobom pracovať s jazykovými komunikátmi. Najväčší akcent sa kladie na vlastnú tvorbu jazykových prejavov, prácu s informáciami, čitateľskú gramotnosť, schopnosť argumentovať ap.

Jazyková časť predmetu sa zaoberá problematikou jazyka ako nástroja myslenia a komunikácie medzi ľuďmi. Jazyk vníma ako potenciálny zdroj osobného a kultúrneho obohatenia človeka. Dobré zvládnutie jazykového učiva a najmä komunikačných a kognitívnych kompetencií (spôsobilostí) považujeme za východisko kvalitnejších výsledkov celého školského systému a následnej schopnosti žiakov uplatniť sa na trhu práce a v súkromnom živote. Do popredia sa vo vyučovaní jazyka dostane analýza a interpretácia textov/prejavov a tvorba vlastných textov/prejavov, ktoré budú adekvátne konkrétnej komunikačnej situácii. Analýza a interpretácia jazykových prejavov poskytne žiakovi priestor na sebauvedomenie: dá šancu objaviť a následne prejaviť pozitívny vzťah k sebe a iným, nadobudnúť primeranú sebadôveru, schopnosť dokázať hodnotiť svoje prednosti i nedostatky, umožní dokázať vyjadrovať svoje pocity a hodnotiť svoj vlastný citový stav, dokázať hodnotiť svoje správanie a jeho dôsledky.

V literárnej zložke predmetu slovenský jazyk a literatúra sa zmenilo tematické usporiadanie predmetu na stredných školách, v rámci ktorého sa opustila literárnohistorická štruktúra. Namiesto faktografickej orientácie je obsah zameraný na analyticko-interpretáčnej činnosti. Obsah literárnej výchovy sa v najvšeobecnejšom zmysle orientuje na dve činnosti: recepciu a tvorbu.

Vo všetkých zložkách predmetu sa uplatňuje konštruktivistický prístup k učeniu, v ktorom sa žiak stáva učiacim sa subjektom.

Ciele vyučovacieho predmetu

- poznávať slovenský jazyk ako svojbytný historický jav, v ktorom sa odráža historický a kultúrny vývoj národa a zároveň ako významný zjednocujúci činiteľ národného spoločenstva

- poznávať jazyk ako bohatý a mnohotvárný prostriedok, ktorý slúži k získavaniu a odovzdávaniu informácií, k vyjadrovaniu vlastných postojov a názorov
- poznávať základné pravidlá medziľudskej komunikácie daného kultúrneho prostredia a nadobúdať pozitívny vzťah k jazyku v rámci interkultúrnej komunikácie
- rozvíjať vzťah k slovesným umeleckým dielam, k vlastným čitateľským zážitkom, formovať pozitívny vzťah k literatúre a k ďalším druhom umenia vychádzajúcich z umeleckých textov
- rozvíjať vedomie jazykovej príslušnosti k istému etniku, pocitu jazykovej príbuznosti a spolupatričnosti s inými etnikami
- poznať normy spisovného jazyka a viesť žiakov k zvyšovaniu jazykovej kultúry ich verbálnych ústnych i písomných jazykových prejavov
- rozvíjať vedomosti a nadobudnuté kompetencie, ktoré žiakom umožnia vzdelávať sa po celý ich život a zaujať aktívne miesto v ekonomickom, sociálnom a kultúrnom živote,

Prehľad výchovných a vzdelávacích stratégií

Základné predmetové kompetencie (spôsobilosti)

Jazyková zložka predmetu

1. Vedieť komunikovať adekvátne komunikačnej situácii:

- vedieť sa vyjadrovať adekvátne komunikačnej situácii – ústne (vhodná forma a obsah)
- vedieť sa vyjadrovať adekvátne komunikačnej situácii – ústne a písomne (vhodná forma a obsah)
- čítať s porozumením súvislé aj nesúvislé texty.
- vedieť aktívne počúvať

2. Schopnosť učiť sa učiť.

3. Schopnosť cieľavedome riadiť vlastný život.

Didaktického usporiadania obsahu slovenského jazyka

Jazyková časť predmetu sa zaoberá problematikou jazyka ako nástroja myslenia a komunikácie medzi ľuďmi. Jazyk sa vníma ako potenciálny zdroj osobného a kultúrneho obohatenia človeka.

Dobré zvládnutie jazykového učiva a najmä komunikačných a kognitívnych kompetencií (spôsobilostí) považujeme za východisko

kvalitnejších výsledkov celého školského systému a následnej schopnosti žiakov uplatniť sa na trhu práce a v súkromnom živote.

Do popredia sa vo vyučovaní jazyka dostane analýza a interpretácia textov/prejavov a tvorba vlastných textov/prejavov, ktoré budú adekvátne konkrétnej komunikačnej situácii.

Analýza a interpretácia jazykových prejavov poskytne žiakom priestor na sebauvedomenie: dá šancu objaviť a následne prejaviť

pozitívny vzťah k sebe a iným, nadobudnúť primeranú sebadôveru, schopnosť hodnotiť svoje prednosti i nedostatky, umožní vyjadrovať svoje pocity a hodnotiť svoj vlastný citový stav, hodnotiť svoje správanie a jeho dôsledky.

K cieľom jazykového vyučovania patrí aj to, aby si žiaci uvedomovali jazykovú a kultúrnu pestrosť v rámci Európy a sveta, ale aj v rámci jednotlivých sociálnych prostredí. Cez pochopenie významu jazyka pre národnú kultúru by mali dospieť k chápaniu odlišností, tolerancii a orientácii v multikultúrnom prostredí.

Predpísané žánre na kontrolné slohové práce pre: 1. ročník – beletrizovaný životopis, diskusný príspevok. 2. ročník – umelecký opis, charakteristika osoby. 3. ročník – výklad, úvaha. 4. ročník – rozprávanie, slávnostný prejav.

Kontrolné diktáty – 1 za každý polrok.

Literárna zložka predmetu

Poznávacia (kognitívna) kompetencia

- spôsobilosť používať kognitívne operácie
- spôsobilosť učiť sa sám aj v skupine
- spôsobilosť kritického myslenia
- spôsobilosť formulovať a riešiť problémy
- schopnosť tvorivého myslenia a spôsobilosť uplatniť jeho výsledky

Komunikačná kompetencia

- spôsobilosť tvoriť, prijať a spracovať informácie.
- zručnosť vyhľadávať a odosielať informácie.
- spôsobilosť formulovať svoj názor a argumentovať.
- schopnosť verbálne a neverbálne vyjadriť vôľu a city.

Interpersonálna (sociálna) kompetencia

- spôsobilosť akceptovať skupinové hodnoty.
- schopnosť tolerovať odlišnosti jednotlivcov i skupín.
- spôsobilosť kooperácie.
- schopnosť empatie.

Intrapersonálna (osobnostná) kompetencia

- vytvárať a reflektovať vlastnú identitu.
- vytvárať vlastný hodnotový systém.
- schopnosť sebaregulácie a ochrany vlastného života.

Zoznam tematických celkov, kompetencií a cieľov, obsahového štandardu a výkonového štandardu pre 1. – 4. ročník

1. ročník

Všeobecné otázky literatúry (5 hodín)

Literárna komunikácia

Funkcie literárneho diela

Literatúra – literárne druhy

Interpretácie literárneho textu

Kompetencie a ciele:

Vytvorenie kognitívnej predstavy o estetickej funkcii umenia a estetickom zážitku. Chápanie umeleckej literatúry ako druhu umenia. Vytvorenie ucelenej predstavy o pojmovom systéme literatúra. Tvorba definícií odborných názvov. Tvorba jednoduchých vzťahových modelov. Klasifikácia a systemizácia javov. Tvorba ústnej výpovede, monológ a dialóg, obhajoba vlastného stanoviska, argumentácia.

Obsahový štandard

Vyvodenie pojmu **text**. Učiteľský výklad pojmu **literatúra**, vecná literatúra, odborná a **populárno-náučná** literatúra. Vyvodenie pojmu **umelecká literatúra** na základe zohľadnenia jej estetickej a poznávacej funkcie. Zavedenie pojmu estetický zážitok (učiteľský výklad/vyvodenie žiakmi).

Literatúra a umenie. Systemizácia pojmov **poézia** a **próza**, ich definícia z hľadiska rytmickej organizácie reči. Učiteľský výklad podstaty **literatúry faktu**. Učiteľská informácia o pojmoch ústne texty (ústne šírená slovesnosť) a písané texty.

Výkonový štandard

Žiak na základe analýzy konkrétnych literárnych javov pohotovo vytvára vecne a jazykovo správne definície literárnych pojmov a dokáže ich kriticky porovnať s vedeckými definíciami uvedenými v učebnici alebo dostupnej odbornej literatúre. Vie kriticky posúdiť návrhy definícií svojich spolužiakov a poukázať na ich prednosti a nedostatky, resp. navrhnúť úpravy v texte. Chápe zásady klasifikácie pojmov a vie zaradiť literárny javy do tried na základe určených spoločných, resp. rozdielných vlastností. Tieto vedomosti vie využiť pri ktoromkoľvek literárnom jave, ktorý sa vytvoril na vyučovaní. Chápe estetický zmysel umenia a umeleckej literatúry a vie charakterizovať podstatu estetického zážitku. Rozumie estetickej a poznávacej funkcii umeleckého diela a vie tieto pojmy uplatniť pri interpretácii akéhokoľvek primeraného literárneho diela.

Epická poézia – časomiera (10 hodín)

Hrdinský epos - *Gilgameš*

Grécky epos – *Homér – Iliada, Odysea*

Rímsky epos – *Vergílius – Aeneis*

Stredoveký epos – *Pieseň o Rolandovi / Pieseň o Cidovi*

Alegorický epos – *Dante Alighieri – Božská komédia*

Klasicistický epos - *J. Hollý - Svatopluk*

Kompetencie a ciele:

Vytváranie pozitívneho vzťahu k vlastnému národu. Akceptovanie odlišnosti iných. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov. Aplikácia – jednoduchý transfer. Ústny prejav – ortoepia. Čítanie s porozumením. Transformácia. Interpretácia významu.

Obsahový štandard

Vyvodenie rytmického princípu pri striedaní prirodzene dlhých a krátkych slabík, zavedenie pojmu **časomiera**. Učiteľský výklad uplatnenia časomier v starogréckej a rímskej poézii, v stredovekej literatúre (humanizmus) a novoveku (klasicizmus). Vlastná tvorba jednotlivých daktylsko-trochejských časomerných veršov (iba na základe prirodzenej dĺžky – bez vysvetľovania úplnej definície dĺžky v klasickej poézii). B) Učiteľský výklad pojmu **epos**, vysvetlenie štandardného kompozičného a stylistického stvárnenia textu antického a klasicistického eposu. Učiteľský výklad spoločenského a ideového významu niektorého eposu, napr. Hollého Svatopluka. Intuitívne čítanie časomerných veršov, zažitie pocitu presného rytmu časomerného verša.

Výkonový štandard

Žiak teoreticky ovláda zjednodušený princíp časomier a intuitívne dokáže (po predchádzajúcej príprave a s prípadnými chybami) nahlas prečítať akýkoľvek úryvok z básnického textu J. Hollého alebo iného odučeného autora časomernej poézie. Text básnického diela dokáže pretransformovať do prózy a súčasnej slovenčiny (lexika, morfológia, syntax). Žiak dokáže na základe predchádzajúceho učiteľovho výkladu vysvetliť podstatu eposu, charakterizovať prvky jeho historicky ustálenej kompozície a uviesť príklady z antickej, resp. slovenskej klasicistickej literatúry.

Dramatická literatúra – tragická dráma (6 hodín)

Antická dráma

Tragédia – *Sofokles – Antigona*

Tragédia – *Shakespeare – Hamlet*

Tragédia – *Pier Corneille – Horácius (Cid)*

Kompetencie a ciele:

Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Tvorba, získavanie a systemizácia relevantných informácií. Schopnosť pracovať v skupine. Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov. Čítanie s porozumením. Ústny prejav, ortoepia. Funkčná analýza celku. Tvorba ústneho prejavu. Tvorivosť – špecifický transfer. Tvorba písomnej výpovede.

Obsahový štandard

Vyvodenie pojmu tragické, **tragédia**. Učiteľský výklad o antickom divadle a antickej tragédii. Učiteľský výklad dramatických princípov jednoty (nemennosti) miesta, (ohraničenosti) času a (stálosti) charakterov postáv. Učiteľský výklad pojmu osudovosť ako určujúceho princípu dramatickej línie antickej tragédie. Čítanie a interpretácia dramatických textov. Dramatické čítanie, resp. deklamácia textu divadelnej hry. Analýza vnútornej kompozície dramatického diela a určenie funkcie jednotlivých jazykových prvkov v celkovom myšlienkovom zameraní a estetickú účinnosti diela (s dôrazom na tragickosť). Verbalizácia čitateľského, resp. diváckeho zážitku a hodnotenia diela a/alebo inscenácie, obhajoba vlastného stanoviska počas jeho analýzy a kritiky v triede. Inscenácia vybraných výstupov alebo scén z určenej tragédie v triede. Návrh režijnej koncepcie hry. Návrh dekorácií a kostýmov.

Výkonový štandard

Žiak pozná podstatu tragédie a dokáže z hľadiska dichotómie tragédia/komédia určiť akúkoľvek hru, ktorú čítal alebo ktorej inscenáciu videl. Na základe kritickej úvahy dokáže zaujať hodnotiace stanovisko aj k obsahovo zmiešaným, resp. nevyhraneným typom divadelných hier. Pozná klasickú kompozíciu drámy a vie ju aplikovať na akékoľvek dramatické dielo s takouto dejovou štruktúrou a vie vysvetliť svoj názor. Žiak dokáže v texte divadelnej hry určiť komunikačné formy. V akomkoľvek dramatickom diele je schopný vysvetliť stvárnenie postavy z hľadiska autorovej koncepcie a významového zamerania diela. Štylisticko-lexikálnou analýzou dokáže určiť prvky, ktoré sú v prehovoroch postáv nositeľom myšlienkového posolstva a estetickú pôsobivosť diela. Svoj názor na text/inscenáciu diela dokáže verejne prezentovať v triede. Vie zhodnotiť režijnú koncepciu inscenácie a prácu hercov, svoj názor verejne prezentovať v triede a v diskusii je schopný uviesť relevantné prvky z textu hry alebo z inscenácie ako argumenty. Žiak sa vie zapojiť do dramatizovaného čítania, plynulo, výrazne a jazykovo správne dokáže prezentovať text niektorej postavy. Dokáže navrhnúť celkové režijné poňatie hry a inscenáciu niektorých výstupov z hry. Vie navrhnúť výtvarne zaujímavé stvárnenie javiskového priestoru. Dokáže zdramatizovať text kratšieho prozaického alebo epického básnického diela, vhodne využiť monológ a dialóg, sformulovať scénické a inscenačné poznámky. Vie využiť jazykové prostriedky na dosiahnutie dramatického napätia a estetického dojmu.

Lyrická poézia – druhy lyriky (8 hodín)

Ľúbostná lyrika – *Ovídius – Umenie milovať*

Baroková ľúbostná lyrika

Spoločenská lyrika v antickej literatúre

Martin Rakovský – Knižka o spoločenských vrstvách v štáte

Úvahová-reflexívna lyrika – *Konštantín – Proglas*

Duchovná lyrika – stredoveká modlitba

Barokové duchovné piesne

Kompetencie a ciele:

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Schopnosť vcítiť sa do vnútorného života iných ľudí. Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov. Aplikácia vedomostí – jednoduchý transfer. Čítanie s porozumením. Interpretácia významu. Klasifikácia. Tvorba ústnej a písomnej výpovede, monológ a dialóg, hodnotenie, argumentácia.

Obsahový štandard

Vyvedenie pojmu **spoločenská lyrika, ľúbostná lyrika, reflexívna lyrika, duchovná a náboženská**. Vyvedenie pojmu (básnický) **protiklad (kontrast)**. Vyvedenie pojmu významový paralelizmus. Vlastná tvorba jednotlivých veršov s využitím kontrastu, resp. paralelizmu. Čítanie a interpretácia lyrických básní. Štylisticko-lexikálna analýza textu a výklad pochopenia lyrického posolstva básne. Zatriedenie básne podľa druhu lyriky. Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia básne, obhajoba vlastného stanoviska počas jeho analýzy a kritiky v triede.

Výkonový štandard

Žiak vie vymedziť pojmy spoločenská a ľúbostná lyrika, aplikovať ich na akúkoľvek lyrickú báseň s týmto zameraním a vysvetliť svoje dôvody. Vie charakterizovať podstatu reflexívnej a duchovnej poézie. Žiak vie, čo je (básnický) protiklad a dokáže ho určiť aj v neznámom prozaickom alebo básnickom texte. Žiak vie jasne sformulovať svoj čitateľský dojem a vysvetliť svoje chápanie lyrického odkazu básne. Dokáže využiť poznatky zo štylistickej a kompozičnej analýzy básne a argumentovať nimi na podporu svojho názoru na vecný, emocionálny a estetický význam diela. Vie kriticky posúdiť mienku iných, formulovať a obhajovať svoj názor. Chápe však, že lyrické dielo možno vysvetľovať viacerými odlišnými spôsobmi a je schopný túto skutočnosť aj akceptovať. Žiak spolupracuje s inými, organizuje prácu skupiny, prináša podnety a pomáha ostatným pri riešení problémov. Vie zhrnúť výsledky spoločného bádania a prezentovať ich pred triedou. V prípade protinázoru dokáže sformulovať argument v prospech riešenia vlastnej skupiny alebo rozpoznať správnosť odlišného stanoviska a prijať ho. Získané poznatky vie vhodne a prehľadne zaznamenať a používať ich pri ďalšej práci/odpovedi. Nové poznatky dokáže zapracovať do vlastného systému vedomostí a pohotovo ich využívať v školskej práci.

Epická poézia – veršový systém (4 hodiny)

Sylabický veršový systém

Hugolín Gavlovič – Valašská škola mravov stodola

Kompetencie a ciele:

Aplikácia – tvorba ústnej výpovede. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Vytváranie pozitívneho vzťahu k vlastnému národu. Akceptovanie odlišnosti iných. Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov. Aplikácia vedomostí. Porovnávanie. Aplikácia – jednoduchý transfer.

Čítanie s porozumením. Analýza štruktúry. Funkčná analýza textu. Tvorba ústnej výpovede, dialóg a monológ, argumentácia.

Obsahový štandard

Fyzikálny pojem **rytmu**. Vyvedenie rytmickej zviazanosti reči básne. Rytmus na princípe počtu slabík a prestávok. Určenie **sylabického veršového systému**. Rytmická analýza verša u H. Gavloviča. Vlastná tvorba sylabických veršov, napr. dvanásťslabičných. Konštrukcia nových literárnych poznatkov. Vyvedenie **anafory** ako a) rytmického, b) štylistického a významového činiteľa. Identifikácia básnického prirovnania v texte. Vytvorenie poučky o **prirovnaní**. Vyvedenie **metafory**

z prirovnania; identifikácia metafor v konkrétnych textoch. Vlastná tvorba jednotlivých sylabických veršov s prirovnaniami a metaforami. **Vonkajšia kompozícia: nadpis, strofa, verš – spev.** Čítanie a interpretácia sylabických epických básní. Analýza vybraných epických básní z hľadiska vonkajšej kompozície. Štylisticko-lexikálna analýza textu a významová interpretácia vybraných epických sylabických básní. Verbalizácia vlastného čitateľského zážitku a hodnotenie básne, obhajoba svojho stanoviska, resp. jeho analýza a kritika v triede.

Výkonový štandard

Žiak vie definovať termín rytmus a sylabický veršový systém, určiť dĺžku slabičného verša a miesto vnútroveršových prestávok. Dokáže identifikovať sylabickú organizáciu verša v akejkoľvek neznámej básni. Vie prečítať akýkoľvek sylabický verš so správnou rytmickou intonáciou. Dokáže vytvoriť na sylabickom princípe jednotlivé verše. Žiak dokáže reprodukovat' definíciu a vysvetliť štylistickú podstatu anafory a prirovnania a ich význam pre významovú a estetickú stránku diela. Vie vyhľadať tieto štylistické prostriedky v akejkoľvek básni a vysvetliť ich rytmotvornú a významovú funkciu v konkrétnom texte. Vie vytvoriť sylabický verš obsahujúci prirovanie. Žiak rozumie podstate metafory, vie zopakovať jej poučku a vysvetliť vo všeobecnosti genézu metafory. Vie identifikovať metaforu v akomkoľvek umeleckom (i neumeleckom) texte, vysvetliť jej genézu a verejne prezentovať svoju interpretáciu významovej a estetickej funkcie tejto metafory v konkrétnom texte. Vie vytvoriť sylabický verš obsahujúci metaforu

Dramatická literatúra – komická dráma (5 hodín)

Shakespeare – komédie

Komédia – J. B. Moliér – Lakomec

J. Chalupka - Kocúrkovo

Kompetencie a ciele:

Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Identifikácia s vlastnou skupinou. Vytváranie pozitívneho vzťahu k iným sociálnym skupinám. Analýza, zovšeobecňovanie – definícia pojmov. Čítanie s porozumením. Ústny prejav – ortoepia. Funkčná analýza celku. Tvorba ústneho prejavu, monológ a dialóg, hodnotenie, argumentácia. Tvorivosť – špecifický transfer. Tvorba písomného prejavu – špecifický transfer.

Obsahový štandard

Vyvodenie pojmu **komédia (veselohra)**. Učiteľský výklad pojmu fraška. Vyvodenie pojmu **humor a hyperbola (zveličenie)**. **Charakterový typ** postavy. Čítanie a interpretácia veseloherných textov. Dramatizované čítanie, resp. deklamácia textu divadelnej hry. Analýza vnútornej kompozičnej osnovej dramatického diela, posúdenie zovretosti, resp. uvoľnenosti dramatickej línie deja. Štylisticko-lexikálna analýza jazyka diela a určenie funkcie jednotlivých jazykových prvkov v celkovej umeleckej pôsobnosti diela (s dôrazom na komickosť). Verbalizácia čitateľského, resp. diváckeho zážitku a hodnotenia diela a/alebo jeho inscenácie, obhajoba vlastného stanoviska počas jeho analýzy a kritiky v triede. Modelová inscenácia vybraných výstupov alebo scén z určenej veselohry v triede. Návrh režijnej koncepcie celej hry. Návrh dekorácií a kostýmov.

Výkonový štandard

Žiak vie vysvetliť podstatu veselohry a dokáže aplikovať túto vedomosť na akúkoľvek divadelnú hru veseloherného zamerania. Pozná pojem charakterový typ postavy a vie ho aplikovať na akúkoľvek divadelnú hru s daným typom postavy. Chápe komickosť postáv ako súčasť autorovej koncepcie príbehu a toto autorské zameranie dokáže prepojiť s významovým plánom, pokiaľ ho hra obsahuje. Chápe situačný humor v divadelnej hre a v texte akejkoľvek hry vie určiť štylistické jazykové prostriedky (vrátane hyperboly), ktoré navodzujú humorný charakter diela. Žiak vie aplikovať

vedomosti o fázach kompozičnej osnovy na akúkoľvek veselohru a posúdiť, do akej miery jednotlivé fázy diela udržujú, resp. rozbíjajú dramatickú súdržnosť diela. Svoj názor na text/inscenáciu diela dokáže prezentovať v triede (písomne alebo ústne) a obhájiť ho v diskusii. Vie zhodnotiť režijnú koncepciu inscenácie a výkon hercov. V diskusii o svojom stanovisku je schopný uviesť argumenty z textu hry alebo z inscenácie. Žiak sa vie zapojiť do dramatizovaného čítania, plynulo, výrazne a jazykovo správne dokáže prezentovať text niektorej postavy. Dokáže navrhnúť celkové režijné poňatie hry a navrhnúť inscenáciu niektorých scén z hry. Dokáže zdramatizovať text humoristickej prózy alebo epickej poézie, vhodne využiť monológ a dialóg a preniesť do nich humornú náplň predlohy.

Veľká epická próza – román (5 hodín)

Renesančný román – *M. C. Saavedra – Dômyselný rytier don Quijote de la Mancha*

Pikareskný román – *Dobrodružný Simplicius Simplicissimus*

Osvietenský román – *J. I. Bajza – René mládenca príhody a skúsenosti*

Kompetencie a ciele:

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Schopnosť vcítiť sa do vnútorného života iných ľudí. Analýza, indukcia, definícia pojmov. Klasifikácia. Čítanie s porozumením. Funkčná analýza celku. Interpretácia významu. Tvorba ústnej výpovede, monológ a dialóg, hodnotenie, argumentácia.

Obsahový štandard

Vyvedenie pojmu **román**; porovnávací analýza a klasifikácia žánrových foriem v rámci umeleckej prózy. Vyvedenie pojmu **priamy** (subjektívny) **rozprávač**. Horizontálne členenie textu: **pásmo rozprávača** a **pásmo postáv**. **Monológ, dialóg**. Transformácia úryvku s dialógmi postáv do reči rozprávača. Čítanie a interpretácia románov. Analýza vonkajšej kompozície a vnútornej kompozície, t. j. identifikácia fáz kompozičnej osnovy románu. Identifikácia vševediaceho a priameho rozprávača. Štylisticko-lexikálna analýza jazyka diela a vysvetlenie funkcie jazykových prvkov v celkovej myšlienkovvej a estetickvej pôsobnosti diela. Interpretácia významovej roviny diela. Verbalizácia vlastného čitateľského zážitku a hodnotenia diela, obhajoba svojho stanoviska, resp. jeho analýza a kritika v triede.

Výkonový štandard

Žiak vie definovať román a vysvetliť odlišnosti medzi románom, novelou a poviedkou a tieto vedomosti aplikovať na akékoľvek prozaické dielo. Analýzou dokáže extrahovať prvky príznačné pre jednotlivé žánre a použiť ich v rámci argumentácie. Pri dielach, ktoré nie sú žánrovo jednoznačne zaraditeľné, dokáže pripustiť viacznačnosť, ale zároveň vie argumentovať v prospech svojho stanoviska. Pozná pojem priamy rozprávač a dokáže ho identifikovať v akomkoľvek prozaickom diele tohto typu. Žiak dokáže odlíšiť obe pásma textu i obe formy priamej reči v akomkoľvek diele, a to aj vtedy, keď rozprávačom je zúčastnená postava, a obsahovo, formálne a pravopisne ich vymedziť. Dokáže transformovať reč postáv do autorskej reči, ako aj autorskú reč do reči postáv. Zmeny v stvárnení textu vie dať do súladu s požiadavkami slovenského pravopisu. Žiak dokáže plynulo, výrazne a so správnou výslovnosťou prečítať text prozaického diela. Vie aplikovať vedomosti o vonkajšej a vnútornej kompozícii na akékoľvek dielo, určiť v príslušnom diele subjektívneho rozprávača a svoj výrok odôvodniť. Výsledky analýzy autorskej koncepcie postáv, funkcie subjektívneho rozprávača a štylistických i lexikálnych prostriedkov dokáže aspoň čiastočne zapojiť do vysvetľovania vzťahov oboch vertikálnych rovín diela. Na základe vlastnej čitateľskej skúsenosti chápe a vie vysvetliť spoločenský a umelecký prínos konkrétneho (slovenského) prozaického diela pre národnú kultúru. Svoje poznatky vie prezentovať v triede, pričom dodržiava etiku a etiketu diskusie. Žiak spolupracuje s ostatnými, organizuje prácu skupiny, prináša podnety a pomáha

ostatným pri riešení problémov radou. Vie zhrnúť výsledky spoločného bádania a prezentovať výsledky pred triedou. V prípade protinázoru dokáže sformulovať argument v prospech vlastnej skupiny alebo priznať správnosť protinázoru. Získané poznatky vie vhodne a prehľadne zaznamenať.

Dejiny literatúry (18 hodín)

Kresťanská a rytierska literatúra – Biblia, podobenstvo, legenda (*Moravsko-panónske legendy, legenda o svätom Svoradovi a Benediktovi*), staroslovienčina

Renesancia - renesančná novela (*G. Boccaccio – Dekameron*), historické piesne

Barok – filozofický spis (*J. A. Komenský*), vecná, odborná literatúra (*M. Bel*), dobrodružná próza (*J. Simonides*)

Klasicizmus

Osvietenstvo

Osvietenstvo na Slovensku (*A. Bernolák, J. Fándly*)

Kompetencie a ciele:

Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Identifikácia s vlastnou skupinou. Vytváranie pozitívnych vzťahov k odlišným sociálnym skupinám. Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov. Čítanie s porozumením. Funkčná analýza celku. Interpretácia významu.

Obsahový štandard

Duchovná lyrika ako prejav kresťansky motivovanej reflexie. Kresťanská epická próza, **legenda** o svätcovi ako náboženský, historický a umelecký žáner. Veľkomoravské legendy o svätom Konštantínovi a svätom Metodovi. Staroslovienčina – prvý kultúrny jazyk Slovanov na Veľkej Morave, Balkáne a v Rusku. Renesancia – zjednotenie humanistického myslenia a antickej tradície. Barok – umelecká literatúra v období rozpadu jednotnej kresťanskej cirkvi. Odraz osvietenieckého spôsobu myslenia v klasicistickej literatúre. Hľadanie ideálu večnej a dokonale krásy, inšpirácia antickou. Význam miery, pravidelnosti a zákonitosti vo stavbe umeleckého diela.

Výkonový štandard

Žiak vie definovať jednotlivé umelecké smery a určiť ich základné znaky na vybraných literárnych dielach. Na základe vlastnej čitateľskej skúsenosti chápe a vie vysvetliť spoločenský a umelecký prínos konkrétneho (slovenského) prozaického diela pre národnú kultúru. Svoje poznatky vie prezentovať v triede, pričom dodržiava etiku a etiketu diskusie. Žiak spolupracuje s ostatnými, organizuje prácu skupiny, prináša podnety a pomáha ostatným pri riešení problémov radou. Vie zhrnúť výsledky spoločného bádania a prezentovať výsledky pred triedou. V prípade protinázoru dokáže sformulovať argument v prospech vlastnej skupiny alebo priznať správnosť protinázoru. Získané poznatky vie vhodne a prehľadne zaznamenať.

Úvod do metód štúdia – učenie sa (4 hodín)

Dva odlišné prístupy k učeniu

Faktory ovplyvňujúce učenie

Čítanie s porozumením, interpretácia textu

Poznanie vlastného učebného

Myslenie a učenie

Kľúčové kompetencie

Vedieť aktívne počúvať. Schopnosť učiť sa učiť. Schopnosť cieľavedome riadiť vlastný život. Čítať s porozumením súvislé aj nesúvislé texty.

Obsahový štandard

Učebný štýl. Faktory ovplyvňujúce učenie sa. Efektívne zapamätávanie. Kontrola plnenia plánu. Projektovanie vlastnej budúcnosti.

Výkonový štandard

Samostatne sa učí a zaujíma sa o podnety na učenie z rôznych zdrojov, pozná svoj učebný štýl. Vie vytvoriť plán svojej činnosti, postupovať podľa neho a kontrolovať ho. Je schopný klásť sebe, učiteľom i spolužiakom podnetné otázky pri plánovaní svojej činnosti.

Všeobecné poznatky o slohu (6 hodín)

Jazykoveda

Jazykový štýl, Štýlotvorné činitele

Diferenciácia funkčných jazykových štýlov

Jazykové prostriedky funkčných jazykových štýlov

Štýlová norma, Slohové postupy

Kontrolný diktát

Kľúčové kompetencie

Vedieť sa vyjadrovať adekvátne komunikačnej situácii – **ústne a písomne** (vhodná forma a obsah).

Obsahový štandard

Štylistika. Jazykoveda. Jazykové štýly. Jazykové prostriedky. Slohové postupy. Štýlotvorné činitele – téma, autor, situácia, funkcia, adresát.

Výkonový štandard

Vie vysvetliť pôsobenie jednotlivých štýlotvorných činiteľov pri tvorbe jazykových prejavov a správne ich aplikuje vo vlastných jazykových prejavoch. Vie si na základe komunikačnej situácie správne stanoviť vhodný slohový útvar a zodpovedajúci jazykový štýl a na ich základe samostatne vytvorí požadovaný text.

Vie prispôbiť svoj prejav komunikačnej situácii – stratégiu a tón komunikácie. Dokáže upraviť poradie viet v texte podľa ich vecného významu a kontextu celého textu. Vie vymenovať základné štýlotvorné činitele. Pri tvorbe vlastných jazykových prejavov dodržiava predovšetkým tému, pričom zohľadňuje funkciu prejavov.

Práca s informáciami (2 hodiny)

Informácie a ich zdroje, spôsoby spracovania informácií

Racionálna práca s textom

Kľúčové kompetencie

Čítať s porozumením súvislé aj nesúvislé texty.

Obsahový štandard

Informácia. Vedľajšia informácia v texte. Spôsoby spracovania informácií – presná citácia, voľná citácia, parafráza. Osnova z prečítaného textu, tézy. Hlavná myšlienka. Kľúčové slová. Funkcia prejavu. Zdroje informácií – titulok, marginálie, resumé, anotácia, abstrakt, bibliografia, bibliografický záznam, menný a vecný register, masmediálne komunikačné prostriedky, poznámky pod čiarou, vysvetlivky.

Výkonový štandard

Dokáže spracovať text – vytvoriť z neho konspekt, osnovu z prečítaného textu, tézy. Vo vlastných jazykových prejavoch funkčne používa presnú citáciu, voľnú citáciu a parafrázu, pričom dodržiava pravidlá ich formálneho stvárnenia. Dokáže posúdiť informačné zdroje, na základe ktorých bol text vytvorený. Dokáže zhodnotiť text z hľadiska jazykovej kultúry. Dokáže posúdiť subjektívnu využiteľnosť vecného textu. Na základe analýzy vie vyjadriť svoj estetický a emocionálny zážitok z prečítaného umeleckého textu a dokáže ho obhájiť. Dokáže efektívne využiť zdroje informácií pri práci s vlastným i cudzím textom. Ovláda základy kritického čítania, t. j. vie vnímať problémy nastolené textom a identifikuje chyby a protirečenia, ktoré sa v texte nachádzajú. Dokáže vyjadriť svoj názor na riešenie reálnych problémov s využitím podnetov z prečítaného textu.

Jazyková komunikácia (2 hodiny)

Verbálna a neverbálna zložka jazykovej komunikácie.

Predpoklady pre úspešnú komunikáciu.

Kľúčové kompetencie

Vedieť sa vyjadrovať adekvátne komunikačnej situácii – **ústne a písomne** (vhodná forma a obsah).

Obsahový štandard

Mimojazykové prostriedky – gestika, proxemika. Spoločenské zásady jazykovej komunikácie. Devalvujúca komunikácia. Druhy otázok.

Výkonový štandard

Ovláda a vo vlastných jazykových prejavoch dodržiava spoločenské zásady jazykovej komunikácie. Vo svojej jazykovej praxi sa vedome vyhýba devalvujúcej komunikácii. Dokáže sa rozhodnúť pre vhodný slohový útvar/žáner v súlade s cieľom komunikácie. Pozná rôzne druhy otázok a vo vlastných jazykových prejavoch ich aktívne a vhodne využíva.

Administratívny štýl/ Informačný slohový postup (6 hodín)

Administratívny štýl

Informačný slohový postup

Vybrané slohové útvary

Školská slohová práca - Beletrizovaný životopis

Školská slohová práca - Beletrizovaný životopis

Oprava slohovej práce

Kľúčové kompetencie

Vedieť sa vyjadrovať adekvátne komunikačnej situácii – **ústne a písomne** (vhodná forma a obsah).

Obsahový štandard

Slohové útvary – žiadosť, dotazník, objednávka, potvrdenie, informačný leták, predtlač – zápisnica, splnomocnenie. Štylistika. Životopis. Beletrizovaný životopis.

Výkonový štandard

Na základe posúdenia komunikačnej situácie vie stanoviť vhodný slohový útvar administratívneho štýlu a s malými formálnymi chybami, napr. chybné grafické rozmiestnenie textu, prehodenie záväzných informácií

v texte ap., dokáže podľa vzoru vytvoriť – žiadosť, zápisnicu, splnomocnenie a informačný leták. Dokáže vyplniť dotazník, objednávku a potvrdenie. Dokáže odlíšiť administratívny životopis od

beletrizovaného a dokáže oba typy vytvoriť.

Významová (lexikálna) rovina jazyka. Slovtvorba (6 hodín)

Slovná zásoba, slovo, triedenie slov

Dynamika slovnej zásoby, spôsoby obohacovania slovnej zásoby

Členenie slovnej zásoby

Slovníky

Tvorenie slov, slovtvorné postupy, slovtvorná motivácia

Kontrolný diktát

Kľúčové kompetencie

Vedieť sa vyjadrovať adekvátne komunikačnej situácii – **ústne a písomne** (vhodná forma a obsah).

Obsahový štandard

Lexikológia. Sémantický trojuholník. Lexikálny význam slova, gramatický význam slova. Opozitá. Homonymá. Slovníky – prekladový, terminologický. Slovná zásoba národného jazyka – individuálna slovná zásoba. Aktívna slovná zásoba, pasívna slovná zásoba. Jadro slovnej zásoby. Expresívne slová – pejoratíva, vulgarizmy. Neologizmy. Internacionalizácia. Spôsoby obohacovania slovnej zásoby – prenášaním významu. Tvorenie slov skracovaním, značky, skratkové slová. Nárečové slová. Odborné názvy/termíny. Básnické slová.

Výkonový štandard

Pozná význam slov, ktoré využíva vo svojom jazykovom prejave v súlade s rôznymi kontextmi a komunikačnými situáciami, prípadne si vie overiť význam neznámych slov v dostupných informačných zdrojoch. Vo vlastných jazykových prejavoch využíva široký repertoár slovnej zásoby, napr. využíva synonymá, vyhýba sa tým stereotypnému vyjadrovaniu. Pozná rozdiel vo veľkosti vlastnej slovnej zásoby a slovnej zásoby národného jazyka, cielene si rozširuje vlastnú aktívnu slovnú zásobu z dostupných zdrojov – slovníky, beletria, odborná literatúra, internet ap. Pozná všetky slovtvorné postupy a využíva ich pri tvorbe vlastných jazykových prejavov. Vie vysvetliť spôsob obohacovania slovnej zásoby prenášaním významu na príklade frazeologizmov a vo vlastných jazykových prejavoch využíva všetky ich druhy.

Jazyk vo verejnej komunikácii (7 hodín)

Jazyk vo verejnej komunikácii – diskusný príspevok

Kompozícia, lexika a syntax

Argumentácia

Kultúra prejavu

Školská slohová práca – Diskusný príspevok

Školská slohová práca – Diskusný príspevok

Oprava slohovej práce

Kľúčové kompetencie

Vedieť sa vyjadrovať adekvátne komunikačnej situácii – **ústne a písomne** (vhodná forma a obsah).

Obsahový štandard

Diskusný príspevok, prezentácia prejavu, mimojazykové prostriedky – gestika, proxemika, spoločenské zásady jazykovej komunikácie, devalvujúca komunikácia, druhy otázok

Výkonový štandard

Žiak vie prispôbiť svoj prejav komunikačnej situácii – stratégiu a tón komunikácie. Vie rozlíšiť v texte hlavné myšlienky od vedľajších, podstatné informácie od nepodstatných. Dokáže vyjadriť svoj názor na riešenie reálnych problémov. Ovláda a vo vlastných jazykových prejavoch dodržiava aktuálnu jazykovú normu a zároveň je schopný zvoliť vhodné stylistické prostriedky v každej komunikačnej situácii aj vtedy, ak by tým porušil jazykovú normu. Pri tvorbe vlastného jazykového prejavu dodržiava, resp. prispôbuje si jednotlivé fázy tvorby prejavu s dôrazom na jeho vhodnú ústnu alebo písomnú prezentáciu. Pri ústnej prezentácii jazykového prejavu aktívne využíva vhodné mimojazykové prostriedky, ktorými umocňuje celkové vyznenie svojho prejavu.

2. ročník

Epická poézia – veršový systém (7 hodín)

Epika (hrdinská báseň) - *S. Chalupka – Mor ho!*

Básnická poviedka (poéma) - *J. Botto – Smrť Jánošíkova*

Balada - J. Kráľ – Zakliata panna vo Váhu a divný Janko

Básnická poviedka (poéma) - K.H. Mácha – Máj

Kompetencie a ciele:

Aplikácia – tvorba ústnej výpovede. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie.

Vytváranie pozitívneho vzťahu k vlastnému národu. Akceptovanie odlišnosti iných. Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov. Aplikácia vedomostí.

Porovnávanie. Aplikácia – jednoduchý transfer. Čítanie s porozumením. Analýza štruktúry.

Funkčná analýza textu. Tvorba ústnej výpovede, dialóg a monológ, argumentácia.

Obsahový štandard

Fyzikálny pojem rytmu. Vyvodenie rytmickej zviazanosti reči básne. Rytmus na princípe počtu slabík a prestávok. Určenie sylabického veršového systému. Vlastná tvorba sylabických veršov, napr. dvanásťslabičných. Konštrukcia nových literárnych poznatkov. Vyvodenie anafory ako a) rytmického, b) stylistického a významového činiteľa. Identifikácia básnického prirovnania v texte. Vytvorenie poučky o prirovnaní. Vyvodenie metafory z prirovnania; identifikácia metafor v konkrétnych textoch. Vlastná tvorba jednotlivých sylabických veršov s prirovnaniami a metaforami. Vonkajšia kompozícia: nadpis, strofa, verš – spev. Čítanie a interpretácia sylabických epických básní. Analýza vybraných epických básní z hľadiska vonkajšej kompozície. Stylisticko-lexikálna analýza textu a významová interpretácia vybraných epických sylabických básní. Verbalizácia vlastného čitateľského zážitku a hodnotenie básne, obhajoba svojho stanoviska, resp. jeho analýza a kritika v triede.

Povinní autori a diela: S. Chalupka: Mor ho!; J. Botto: Smrť Jánošíkova.

Odporúčani autori: J. Kráľ: Zakliata panna vo Váhu a divný Janko; K. H. Mácha: Máj.

Výkonový štandard

Žiak vie definovať termín rytmus a sylabický veršový systém, určiť dĺžku slabičného verša a miesto vnútroveršových prestávok. Dokáže identifikovať sylabickú organizáciu verša v akejkol'vek neznámej básni. Vie prečítať akýkoľvek sylabický verš so správnou rytmickou intonáciou. Dokáže vytvoriť na sylabickom princípe jednotlivé verše. Žiak dokáže reprodukovať definíciu a vysvetliť stylistickú podstatu anafory a prirovnania a ich význam pre významovú a estetickú stránku diela. Vie vyhľadať tieto stylistické prostriedky v akejkol'vek básni a vysvetliť ich rytmotvornú a významovú funkciu v konkrétnom texte. Vie vytvoriť sylabický verš obsahujúci prirovnanie. Žiak rozumie podstate

metafory, vie zopakovať jej poučku a vysvetliť vo všeobecnosti genézu metafory. Vie identifikovať metaforu v akomkoľvek umeleckom (i neumeleckom) texte, vysvetliť jej genézu a verejne prezentovať svoju interpretáciu významovej a estetickéj funkcie tejto metafory v konkrétnom texte. Vie vytvoriť sylabický verš obsahujúci metaforu.

Lyrická a epická poézia – časomiera (3 hodiny)

Lyrika (básnická skladba) *J. Kollár - Slávy dcera*

Časomerná prozódia

Kompetencie a ciele:

Vytváranie pozitívneho vzťahu k vlastnému národu. Akceptovanie odlišnosti iných. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov. Aplikácia – jednoduchý transfer. Ústny prejav – ortoepia. Čítanie s porozumením. Transformácia. Interpretácia významu

Obsahový štandard

Vyvodenie rytmického princípu pri striedaní prirodzene dlhých a krátkych slabík, zavedenie pojmu **časomiera**. Intuitívne čítanie časomerných veršov, zažitie pocitu presného rytmu časomerného verša. Čítanie s porozumením a interpretácia básne. (Rytmicke) intuitívne hlasné čítanie Predspevu z Kollárovej Slávy dcéry. Prevod textu do prózy a do súčasného jazyka. Myšlienková interpretácia Predspevu. Učiteľský výklad spoločenského významu skladby Slávy dcéra.

Výkonový štandard

Žiak teoreticky ovláda zjednodušený princíp časomieri a intuitívne dokáže (po predchádzajúcej príprave a s prípadnými chybami) nahlas prečítať akýkoľvek úryvok z básnického textu J. Kollára alebo iného odučeného autora časomernej poézie. Text básnického diela dokáže pretransformovať do prózy a súčasnej slovenčiny (lexika, morfológia, syntax). Žiak vie analyzovať Kollárov Predspev a uviesť argumenty pri vysvetlení kultúrno-historického a umeleckého významu Slávy dcéry pre slovenskú, českú a prípadne aj inú slovanskú kultúru.

Lyrická poézia – metrum (2 hodiny)

S.H. Vajanský – Nôžka

Sylabotonický veršový systém

Kompetencie a ciele:

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov. Aplikácia – jednoduchý transfer. Čítanie s porozumením. Interpretácia významu. Tvorba ústnej výpovede, monológ a dialóg, argumentácia.

Obsahový štandard

Vyvodenie pojmu lyrickosť z obsahovej analýzy konkrétnych básní. Vyvodenie sylabicko-tonického (prízvučného) princípu rytmickej zviazanosti verša. Vysvetlenie základných teoretických poučiek o prízvuku v slovenskom jazyku. Analýza rytmickej štruktúry prízvučných veršov a vyvodenie pojmu stopa. Identifikácia trocheja a daktylu vo vybraných veršoch. Čítanie a interpretácia lyrických básní slovenských autorov, resp. prekladov cudzojazyčných básní do slovenčiny a sylabicko-tonického veršového systému.

Štylisticko-lexikálna analýza textu a výklad pochopenia lyrického posolstva básne. Verbalizácia

vlastného čitateľského zážitku a hodnotenia básne a jeho obhajoba počas jeho analýzy a kritiky v triede.

Výkonový štandard

Žiak *pozná* rytmické vlastnosti slovenčiny, *dokáže definovať* sylabicko-tonický veršový systém a *chápe význam* prízvuku v básňach. *Rozumie* pojmom stopa, daktyl a trochej a *dokáže ich identifikovať* v akomkoľvek (pravidelnom) daktylskom/trochejskom verši. Intuitívne, alebo aj na základe analýzy rytmu, *dokáže* rytmicky správne *prečítať* pravidelnú sylabicko-tonickú báseň a teoreticky *vysvetliť* svoj spôsob čítania. Žiak *dokáže vytvoriť* jednotlivé daktylské/trochejské verše. Žiak *vie výrazne prečítať sylabicko-tonické verše*. *Dokáže v texte identifikovať známe jazykové prostriedky*. *Dokáže (aspoň čiastočne) vystihnúť vzťah medzi týmito umeleckými prostriedkami a celkovým vyznením básne*. Žiak *vie jasne sformulovať* svoj čitateľský dojem, na obhajobu svojho stanoviska *dokáže použiť* ako argumenty niektoré poznatky získané analýzou básne. Psychicky a aj eticky *zvládne* túto situáciu.

Veľká epická próza – román (7 hodín)

Epika (denníkový román) - J.W. Goethe – Utrpenie mladého Werthera

Román - A.S. Puškin – Kapitánova dcéra

Román - V. Hugo – Chrám Matky Božej v Paríži

Epika (spoločenský román) - H. de Balzac – Otec Goriot

Kompetencie a ciele:

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Schopnosť vcítiť sa do vnútorného života iných ľudí, schopnosť medziľudského dorozumenia. Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov. Klasifikácia. Štrukturálna transformácia. Čítanie s porozumením. Funkčná analýza celku.

Funkčná analýza celku. Interpretácia významu. Tvorba ústnej výpovede, monológ a dialóg, hodnotenie, argumentácia.

Obsahový štandard

Vyvedenie pojmu **román**; porovnávací analýza a klasifikácia žánrových foriem v rámci umeleckej prózy. Vyvedenie pojmu **priamy (subjektívny) rozprávač**. Horizontálne členenie textu: **pásmo rozprávača a pásmo postáv**. **Monológ, dialóg**. Transformácia úryvku s dialógmi postáv do reči rozprávača. Čítanie a interpretácia románov. Analýza vonkajšej kompozície a vnútornej kompozície, t. j. identifikácia fáz kompozičnej osnovy románu. Identifikácia vševediaceho a priameho rozprávača. Štylisticko-lexikálna analýza jazyka diela a vysvetlenie funkcie jazykových prvkov v celkovej myšlienkovj a estetickj pôsobnosti diela. Interpretácia významovej roviny diela. Verbalizácia vlastného čitateľského zážitku a hodnotenia diela, obhajoba svojho stanoviska, resp. jeho analýza a kritika v triede.

Výkonový štandard

Žiak *vie definovať* román a *vysvetliť* odlišnosti medzi románom, novelou a poviedkou a tieto vedomosti aplikovať na akékoľvek prozaické dielo. Analýzou *dokáže extrahovať* prvky príznačné pre jednotlivé žánre a použiť ich v rámci argumentácie. Pri dielach, ktoré nie sú žánrovo jednoznačne zaraditeľné, *dokáže pripustiť* viacznačnosť, ale zároveň *vie argumentovať* v prospech svojho stanoviska.

Pozná pojem priamy rozprávač a *dokáže ho identifikovať* v akomkoľvek prozaickom diele tohto typu. Žiak *dokáže odlíšiť* obe pásma textu i obe formy priamej reči v akomkoľvek diele, a to aj vtedy, keď rozprávačom je zúčastnená postava, a obsahovo, formálne a pravopisne ich vymedziť. *Dokáže transformovať* reč postáv do autorskej reči, ako aj autorskú reč do reči postáv. Zmeny v stvárnení

textu vie dať do súladu s požiadavkami slovenského pravopisu. Žiak dokáže plynulo, výrazne a so správnou výslovnosťou prečítať text prozaického diela. Vie aplikovať vedomosti o vonkajšej a vnútornej kompozícii na akékoľvek dielo, určiť v príslušnom diele subjektívneho rozprávača a svoj výrok odôvodniť. Výsledky analýzy autorskej koncepcie postáv, funkcie subjektívneho rozprávača a štylistických i lexikálnych prostriedkov dokáže aspoň čiastočne zapojiť do vysvetľovania vzťahov oboch vertikálnych rovín diela. Na základe vlastnej čitateľskej skúsenosti chápe a vie vysvetliť spoločenský a umelecký prínos konkrétneho (slovenského) prozaického diela pre národnú kultúru. Svoje poznatky vie prezentovať v triede, pričom dodržiava etiku a etiketu diskusie. Žiak spolupracuje s ostatnými, organizuje prácu skupiny, prináša podnety a pomáha ostatným pri riešení problémov radou. Vie zhrnúť výsledky spoločného bádania a prezentovať výsledky pred triedou. V prípade protinázoru dokáže sformulovať argument v prospech vlastnej skupiny alebo priznať správnosť protinázoru. Získané poznatky vie vhodne a prehľadne zaznamenať.

Veľká epická próza – druhy románu (6 hodín)

Epika (spoločenský román) - *M. Kukučín – Dom v stráni*

Epika (spoločenský román) - L.N. Tolstoj – Anna Kareninová

Epika (psychologický román) F.M. Dostojevskij – Zločin a trest

Kompetencie a ciele:

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Schopnosť vcítiť sa do vnútorného života iných ľudí. Analýza, indukcia, definícia pojmov. Klasifikácia. Čítanie s porozumením. Funkčná analýza celku. Interpretácia významu. Tvorba ústnej výpovede, monológ a dialóg, hodnotenie, argumentácia.

Obsahový štandard

Vyvodenie druhov románu - sociálny román a psychologický román. Sociálny typ postavy.

Vyvodenie pojmu autorská štylizácia reality. Klasifikácia prebraných žánrových foriem a druhov románu. Čítanie a interpretácia románov. Analýza horizontálnej kompozície diela (kompozičná osnova) románu. Identifikácia druhu rozprávača. Analýza autorskej koncepcie postáv v rámci myšlienkového zamerania celého diela. Štylisticko-lexikálna analýza jazyka a hľadanie funkcie jazykových prvkov v celkovej myšlienkovvej a estetickvej pôsobnosti diela.

Interpretácia myšlienkovvej a estetickvej zameranosti diela (druhý významový plán).

Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela, obhajoba svojho stanoviska počas jeho analýzy a kritiky v triede.

Výkonový štandard

Žiak vie *vysvetliť* rozdiel medzi sociálnym a psychologickým románom, pričom berie do úvahy, že tieto druhy románu sa v praxi často v rôznej miere prelínajú. Je schopný svoje vedomosti *využiť pri analýze* a určení druhu románu, ktorý prečítal, a *podoprieť* svoje tvrdenie argumentmi. *Chápe* podstatu sociálneho typu postavy, vie ju *charakterizovať* teoreticky, aj konkretizovať jej charakteristiku na základe analýzy prečítaného diela. Vie *identifikovať* významovú rovinu diela a *vysvetliť* profiláciu postáv ako autorského modelu kompatibilného so zameraním diela. Žiak *pochopil*, že umelecké dielo je artefakt, *rozumie* vzájomným vzťahom medzi autorom, realitou a dielom a vie vysvetliť, že umelecké dielo je subjektívny svet cieľavedome vytvorený autorom podľa jeho vlastných hodnôt, mier a estetického cítenia. Žiak je schopný *zmocniť sa* diela na základe všestrannej analýzy (kompozícia, štylizácia, obsah) a *konfrontovať* svoj systém hodnôt s hodnotami vyplývajúcimi z diela. Vie *reagovať* na otázky a kritické poznámky z triedy, *vyhodnotiť* ich a *uvažovať* o nich jednak z hľadiska systémovej podstaty diela a jednak z hľadiska vlastných čitateľských postojov.

Dramatická literatúra - komická dráma (4 hodiny)

Dráma (komédia) - *J. Palárik – Zmierenie...*

Návšteva divadelného predstavenia

Kompetencie a ciele:

Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Identifikácia s vlastnou skupinou. Vytváranie pozitívneho vzťahu k iným sociálnym skupinám. Analýza, zovšeobecňovanie – definícia pojmov. Čítanie s porozumením. Ústny prejav – ortoepia. Funkčná analýza celku.

Obsahový štandard

Vyvodenie pojmu komédia (veselohra). Učiteľský výklad pojmu fraška. Vyvodenie pojmu humor a hyperbola (zveličenie). Charakterový typ postavy. Čítanie a interpretácia veseloherných textov. Dramatizované čítanie, resp. deklamácia textu divadelnej hry. Analýza vnútornej kompozičnej osnovy dramatického diela, posúdenie zovretosti, resp. uvoľnenosti dramatickej línie deja. Štylisticko-lexikálna analýza jazyka diela a určenie funkcie jednotlivých jazykových prvkov v celkovej umeleckej pôsobnosti diela (s dôrazom na komickosť). Verbalizácia čitateľského, resp. diváckeho zážitku a hodnotenia diela a/alebo jeho inscenácie, obhajoba vlastného stanoviska počas jeho analýzy a kritiky v triede.

Výkonový štandard

Žiak vie vysvetliť podstatu veselohry a dokáže aplikovať túto vedomosť na akúkoľvek divadelnú hru veseloherného zamerania. Pozná pojem charakterový typ postavy a vie ho aplikovať na akúkoľvek divadelnú hru s daným typom postavy. Chápe komickosť postáv ako súčasť autorovej koncepcie príbehu a toto autorské zameranie dokáže prepojiť s významovým plánom, pokiaľ ho hra obsahuje. Chápe situačný humor v divadelnej hre a v texte akejkoľvek hry vie určiť štylistické jazykové prostriedky (vrátane hyperboly), ktoré navodzujú humorný charakter diela. Žiak vie aplikovať vedomosti o fázach kompozičnej osnovy na akúkoľvek veselohru a posúdiť, do akej miery jednotlivé fázy diela udržiavajú, resp. rozbiehajú dramatickú súdržnosť diela. Svoj názor na text/inscenáciu diela dokáže prezentovať v triede (písomne alebo ústne) a obhájiť ho v diskusii. Vie zhodnotiť režijnú koncepciu inscenácie a výkon hercov. V diskusii o svojom stanovisku je schopný uviesť argumenty z textu hry alebo z inscenácie.

Lyrická poézia – druhy lyriky (7 hodín)

Lyrika (básnická skladba) - *A. B. Sládkovič – Marina*

Návšteva múzea A. B. Sládkoviča v Krupine

Lyrika (pieseň) - J. Kráľ – Jarná pieseň

Lyrika (hymnická pieseň) - J. Matúška – Nad tatrou sa blýska

Kompetencie a ciele:

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Schopnosť vcítiť sa do vnútorného života iných ľudí. Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov. Aplikácia vedomostí – jednoduchý transfer. Čítanie s porozumením. Interpretácia významu. Klasifikácia. Tvorba ústnej a písomnej výpovede, monológ a dialóg, hodnotenie, argumentácia.

Obsahový štandard

Vyvodenie pojmu spoločenská lyrika a ľúbostná lyrika. Vyvodenie pojmu (básnický) protiklad

(kontrast). Vyvodenie pojmu významový paralelizmus. Vlastná tvorba jednotlivých veršov s využitím kontrastu, resp. paralelizmu. Čítanie a interpretácia lyrických básní. Štylisticko-lexikálna analýza textu a výklad pochopenia lyrického posolstva básne. Zatriedenie básne podľa druhu lyriky. Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia básne, obhajoba vlastného stanoviska počas jeho analýzy a kritiky v triede.

Výkonový štandard

Žiak vie vymedziť pojmy spoločenská a ľúbostná lyrika, aplikovať ich na akúkoľvek lyrickú báseň s týmto zameraním a vysvetliť svoje dôvody. Žiak vie, čo je (básnický) protiklad a dokáže ho určiť aj v neznámom prozaickom alebo básnickom texte. Dokáže vytvoriť jednotlivé sylabické verše a použiť v nich básnické protiklady. Žiak vie jasne sformulovať svoj čitateľský dojem a vysvetliť svoje chápanie lyrického odkazu básne. Dokáže využiť poznatky zo štylistickej a kompozičnej analýzy básne a argumentovať nimi na podporu svojho názoru na vecný, emocionálny a estetický význam diela. Vie kriticky posúdiť mienku iných, formulovať a obhajovať svoj názor. Chápe však, že lyrické dielo možno vysvetľovať viacerými odlišnými spôsobmi a je schopný túto skutočnosť aj akceptovať. Žiak spolupracuje s inými, organizuje prácu skupiny, prináša podnety a pomáha ostatným pri riešení problémov. Vie zhrnúť výsledky spoločného bádania a prezentovať ich pred triedou. V prípade protinázoru dokáže sformulovať argument v prospech riešenia vlastnej skupiny alebo rozpoznať správnosť odlišného stanoviska a prijať ho. Získané poznatky vie vhodne a prehľadne zaznamenať a používať ich pri ďalšej práci/odpovedi. Nové poznatky dokáže zapracovať do vlastného systému vedomostí a pohotovo ich využívať v školskej práci.

Krátka epická próza – nespoľahlivý rozprávač (4 hodiny)

Epika (poviedka) - *J. G. Tajovský - Maco Mlieč*

Epika (novela) - *B.S. Timrava – Ľapákovci*

Kompetencie a ciele:

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Schopnosť vcítiť sa do vnútorného života iných ľudí. Schopnosť medziľudského dorozumenia. Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov. Klasifikácia. Tvorivosť, špecifický transfer. Čítanie s porozumením. Funkčná analýza celku. Interpretácia významu. Tvorba ústnej výpovede, monológ a dialóg, hodnotenie, argumentácia.

Obsahový štandard

Vyvodenie pojmu nespoľahlivý rozprávač. Využitie pásma nespoľahlivého rozprávača vo vertikálnej kompozícii diela (významový plán diela). Klasifikácia druhov rozprávača. Začlenenie vnútorného monológu do obsahovej a myšlienkovkej koncepcie diela: vnútorný monológ ako komentár k deju, resp. vnútorný monológ ako reflexia (úvaha). Tvorba krátkej poviedky s využitím vnútorného monológu. Čítanie a interpretácia krátkej prózy. Kompozičná a štylisticko-lexikálna analýza poviedok a noviel. Identifikácia druhu rozprávača. Analýza autorskej koncepcie postáv v rámci celkového myšlienkového zamerania diela. Interpretácia myšlienkovkej a estetickej pôsobnosti diela. Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela, jeho obhajoba, resp. analýza a kritika v triede.

Výkonový štandard

Žiak pozná podstatu vnútorného monológu, vie vysvetliť rozdiel medzi monológom v próze a dráme, chápe a vie demonštrovať na akomkoľvek texte jeho funkciu z hľadiska obsahového zamerania diela. Dokáže rozlíšiť vnútorný monológ od vnútornej repliky postavy.

Žiak pozná typ nespoľahlivého rozprávača, dokáže ho identifikovať v akomkoľvek epickom diele s takýmto typom rozprávača a vysvetliť jeho využitie vo vzťahu k významovému plánu diela. Dokáže

pri tom uplatniť výsledky štylistickej analýzy textu. Okrem základného (jednofaktorového) triedenia typov rozprávača dokáže vytvoriť klasifikáciu z viacerých hľadísk (napr. podľa formy rozprávania, resp. podľa vzťahu k významovej rovine diela/autorovi). Žiak organizuje prácu skupiny, prináša podnety pri riešení úloh, pomáha ostatným radou a ukázkami vlastných postupov. Vie zhrnúť výsledky spoločného bádania a prezentovať výsledky pred triedou. V prípade protinázoru dokáže sformulovať argument v prospech riešenia vlastnej skupiny alebo rozpoznať správnosť odlišného stanoviska a prijať ho. Medzi svoje argumenty dokáže zahrnúť aj poznatky získané štúdiom informačných zdrojov. Informácie dokáže vyhľadať, vybrať, spracovať a zaradiť do svojho systému vedomostí a hodnôt.

Krátka epická próza – poviedka (3 hodiny)

Epika (poviedka) - *M. Kukučín – Keď báčik z Chochoľova umrie*

Poviedka - A. E. Poe – *Jama a kyvadlo*

Kompetencie a ciele:

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Schopnosť vcítiť sa do vnútorného života iných ľudí. Schopnosť medziľudského dorozumenia. Analýza, indukcia, zovšeobecnenie – definícia pojmov.

Čítanie s porozumením. Aplikácia – jednoduchý transfer. Interpretácia významu.

Funkčná analýza celku. Tvorba ústnej výpovede, monológ a dialóg, diskusia, argumentácia.

Obsahový štandard

Charakteristika prózy z hľadiska jazyka. Vyvodenie pojmu rytmicky neviazaná reč. Vyvodenie podstaty epickosti literárnych diel. Vyvodenie pojmu vševediaci rozprávač a literárna postava.

Vyvodenie pojmu vnútorná kompozícia (kompozičná osnova) a kompozičné fázy diela (expozícia, zápleтка, vyvrcholenie, obrat, rozuzlenie). Čítanie a interpretácia poviedok. Identifikácia rozprávača.

Analýza vonkajšej a vnútornej kompozície poviedky. Autorská koncepcia postáv a identifikácia ich úlohy v autorovom ideovo-estetickom zámere.

Štylisticko-lexikálna analýza jazyka a určenie významu identifikovaných jazykových prvkov textu pre myšlienkové poslanstvo a estetickú pôsobivosť diela. Verbalizácia vlastného čitateľského zážitku a hodnotenie prečítaného diela, obhajoba svojho stanoviska počas jeho analýzy a kritiky v triede.

Výkonový štandard

Žiak vie odlíšiť viazanú reč od neviazanej a vysvetliť rozdiely medzi nimi aj pri aplikácii na konkrétne dielo. Žiak chápe funkciu rozprávača, dokáže určiť vševediaceho rozprávača v akomkoľvek, teda aj v neznámom diele a bez ohľadu na formu rozprávania. Vie vymedziť pojem literárna postava a dokáže charakterizovať jednotlivé postavy z čitateľského hľadiska (prípadne aj z hľadiska autorovej koncepcie diela). Vie vysvetliť podstatu jednotlivých kompozičných fáz epického (a dramatického) diela a určiť tieto fázy v akomkoľvek diele s klasickou chronologickou kompozíciou. Pri štylistickej a lexikálnej analýze známeho diela dokáže zhodnotiť príspevok jednotlivých jazykových prvkov k významu a estetickému pôsobeniu diela. Svoj názor na prečítané dielo dokáže zreteľne vyjadriť a doložiť niekoľkými analytickými poznatkami. Pri obhajobe svojho stanoviska sa dokáže citovo a spoločensky ovládať.

Krátka epická próza – novela (2 hodiny)

Epika (novela) - B.S. Timrava - *Bez hrdosti*

Novela - J. Kalinčiak – *Bratova ruka*

Kompetencie a ciele:

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Identifikácia s vlastnou skupinou. Vytváranie pozitívneho vzťahu k odlišným sociálnym skupinám. Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – tvorba pojmov. Porovnávanie, klasifikácia. Čítanie s porozumením. Funkčná analýza celku. Interpretácia významu. Tvorba ústnej výpovede, monológ a dialóg. Tvorivosť – špecifický transfer. Hlasné čítanie – ortoepia.

Obsahový štandard

Určenie slohových postupov rozprávania, opis, úvaha. Vyvodenie chronológie v epickom diele (epický čas). Učiteľský výklad hĺbkového členenia diela: a) dejový plán (rovina) diela; b) významový (myšlienkový) plán (rovina) diela. Vyvodenie pojmu novela.

Čítanie a interpretácia poviedok a noviel. Kompozičná a štylisticko-lexikálna analýza. Analýza a hodnotenie autorskej koncepcie postáv v rámci myšlienkového zamerania celého diela. Interpretácia významovej roviny diela. Verbalizácia vlastného čitateľského zážitku a hodnotenie diela. Obhajoba svojho stanoviska počas jeho analýzy a kritiky v triede.

Výkonový štandard

Žiak chápe hĺbkové členenie umeleckého diela a v akomkoľvek prečítanom diele s jednoznačným autorským posolstvom dokáže sám identifikovať významovú rovinu, vysvetliť jej prepojenie s dejovou rovinou a autorskou koncepciou postáv. Žiak vie vysvetliť znaky novely, určiť žáner neznámeho diela (novely) a uviesť charakteristické žánrové znaky tohto diela. Svoj produkt dokáže vysvetliť a obhájiť. Vie aplikovať vedomosti o vonkajšej a vnútornej kompozícii na akékoľvek prečítané dielo (novelu), aspoň v náznaku zachytiť prítomnosť významového plánu. Výsledky analýzy autorskej koncepcie postáv, štylistických a lexikálnych prostriedkov dokáže aspoň čiastočne zapojiť do vysvetľovania vzťahov oboch vertikálnych rovín diela. Tieto poznatky vie prezentovať v triede, podložiť svoj názor argumentmi a obhájiť ho v diskusii. Pri kritike proti názoru nenapáda osobu oponenta a emocionálne zvláda situáciu.

Lyrická poézia – štylizácia (2 hodiny)

Lyrika (sonet) P.O. Hviezdoslav – Krvavé sonety

Kompetencie a ciele:

Chápanie umeleckého diela ako autorovho posolstva. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Identifikácia s vlastnou skupinou, vytváranie pozitívneho vzťahu k odlišným sociálnym skupinám. Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov. Porovnávanie. Aplikácia vedomostí. Čítanie s porozumením. Funkčná analýza celku a interpretácia významu. Tvorba ústnej a písomnej výpovede, monológ a dialóg, hodnotenie, argumentácia.

Obsahový štandard

Vyvodenie básnickej žánrových formy sonet a óda. Kompozícia lyrickej básne. Vyvodenie pojmu epiteton ako atribútu s obraznou, trópickou funkciou v básnickom texte. Štylisticko-lexikálna analýza básne, vysvetlenie významu jednotlivých jazykových prvkov pre celkové vyznenie básne. Výklad pochopenia lyrického posolstva básne, interpretácia diela. Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela a jeho obhajoba počas jeho analýzy a kritiky v triede.

Výkonový štandard

Žiak *chápe* obraznú podstatu epiteta, vie ho *odlíšiť* od gramatického prívlastku a *dokáže vystihnúť* jeho úlohu vo vecnom a emocionálnom vyznení básne. Žiak *pozná* vonkajšiu kompozičnú štruktúru sonetu a *rozpozná* formu sonetu aj u neznámej básne. *Vie určiť* jeho rýmovú schému. *Pozná*

štandardný trojstupňový typ vnútornej kompozície sonetu a dokáže ho *identifikovať a vysvetliť* v akomkoľvek sonete s takouto štruktúrou. Vie jasne *sformulovať* svoj čitateľský dojem a poznatky zo štylistickej a kompozičnej analýzy básne a na obhajobu svojho stanoviska *dokáže* vo verejnej diskusii *použiť* argumenty z tejto analýzy. Vie kriticky posúdiť mienku iných a *polemizovať* s ňou; emocionálne a aj eticky *dokáže zvládnuť* takúto situáciu. Žiak *spolupracuje* s ostatnými, *organizuje* prácu skupiny, *prináša podnety a pomáha* ostatným pri riešení problémov. Vie *zhrnúť* výsledky spoločného bádania a *prezentovať* výsledky pred triedou. V prípade protinázoru dokáže *sformulovať* argument v prospech riešenia vlastnej skupiny alebo *rozpoznať* správnosť protinázoru. Získané poznatky vie vhodne a prehľadne *zaznamenať*; dokáže *vysvetliť*, či a do akej miery *môže akceptovať* nové poznatky ako súčasť svojho vedomostného systému

Dramatická literatúra – všeobecné otázky (4 hodiny)

J.G. Tajovský – Statky zmätky

Návšteva divadelného predstavenia

Kompetencie a ciele:

Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Identifikácia s vlastnou skupinou. Vytváranie pozitívnych vzťahov k odlišným sociálnym skupinám. Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov. Čítanie s porozumením. Funkčná analýza celku. Interpretácia významu. Tvorba ústnej a písomnej výpovede, monológ a dialóg, hodnotenie, argumentácia.

Obsahový štandard

Analýza kompozície dramatického diela (kompozičnej osnovy), identifikácia dramatickej línie diela. Štylisticko-lexikálna analýza jazyka diela a určenie funkcie jednotlivých jazykových prvkov v celkovej umeleckej pôsobnosti diela. Verbalizácia vlastného čitateľského (diváckeho) zážitku a hodnotenia diela počas jeho analýzy a kritiky v triede.

Výkonový štandard

Žiak vie výrazne *čítať* text divadelnej hry a *zúčastniť sa* ako postava na dramatizovanom čítaní textu. V texte divadelnej hry alebo jej inscenácii dokáže *určiť* fázy kompozičnej osnovy klasického diela a *vysvetliť* dôvody pre tento výklad na základe vzostupnosti dramatickej línie hry. Dokáže *identifikovať* v texte hry umelecké jazykové prostriedky a *vysvetliť* ich príspevok k vyznaniu diela. Vie *vysvetliť* autorovu koncepciu postáv v zmysle celkového zamerania hry a dokáže ako argumenty *uviesť* poznatky z analýzy diela. Hodnotové prvky tejto koncepcie dokáže *konfrontovať* s vlastným hodnotovým systémom. Svoje stanovisko vie *obhájiť* vo vecnej a etickej diskusii, alebo prejavíť úsilie o rozumný kompromis, alebo *rozpoznať* správnosť odlišného názoru.

Dejiny umenia a umeleckej literatúry (15 hodín)

Preromantizmus

Romantizmus (G. G. Byron – Putovanie Child Harolda J.W. Goethe – Faust)

Slovenský romantizmus (Ľ. Štúr)

Postromantizmus (G.K.Z. Laskomerský – Svadba)

Realizmus (A.P. Čechov – Ujo Váňa, H. Ibsen – Nora)

Slovenský realizmus (P.O. Hviezdoslav – Hájnikova žena)

Kompetencie a ciele:

Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Identifikácia s vlastnou skupinou. Vytváranie pozitívnych vzťahov k odlišným sociálnym skupinám. Analýza, indukcia,

zovšeobecňovanie – definícia pojmov. Čítanie s porozumením. Funkčná analýza celku. Interpretácia významu.

Obsahový štandard

Romantizmus

Romantizmus ako výraz zmenenej filozofie človeka a života: vyzdvihnutie spontánnosti, citovosti a mravných zásad. Individualizácia človeka ako prejav neohraničenosti jeho prirodzenej slobody. Idealizácia a monumentalizácia postáv v ich boji so sebou samými, so spoločnosťou, osudom i Bohom. Protiklad ideálneho a démonického. Démonizmus a titanizmus. Význam Štúrovej školy pre rozvoj jazyka, literatúry, vedy a politiky na Slovensku.

Realizmus

Prínos pozitivizmu a demokratizmu k novému chápaniu prírody a spoločnosti. Realizmus ako vyvrcholenie, a tým aj vyčerpanie možností mimetického princípu umeleckého stvárnenia skutočnosti. Vnútorňý rozpor v stvárňovaní tzv. životnej pravdy v umení a literatúre. Razantný vpád poznatkov prírodovedy (naturalizmus), psychológie a sociológie do literatúry. Nárast napätia medzi poznávacou a estetickou funkciou umenia a literatúry v období realizmu.

Výkonový štandard

Žiak vie podať historický prehľad vývinu literatúry.

Morfologická rovina jazyka (6 hodín)

Gramatický tvar

Rozdelenie a charakteristika slovných druhov

Gramatické kategórie - menné

Gramatické kategórie - slovesné

Gramatické cvičenia

Kontrolný diktát

Kľúčové kompetencie:

Vedieť sa vyjadrovať adekvátne komunikačnej situácii – ústne a písomne (vhodná forma a obsah).

Obsahový štandard

Gramatický tvar. Podstatné mená (plnovýznamový slovný druh; vetnočlenská platnosť; vzor: kuli; gazdiná). Menné gramatické kategórie. Stupeň. Singulár, plurál. Nominatív, genitív, datív, akuzatív, vokatív, lokál, inštrumentál. Prídavné mená (plnovýznamový slovný druh; vetnočlenská platnosť). Zámená (plnovýznamový slovný druh; vetnočlenská platnosť; druhy zámen; zvrtné zámená – základné, privlastňovacie; vymedzovacie zámená; neurčité zámená). Číslovky (plnovýznamový slovný druh; vetnočlenská platnosť; druhy čísloviek; skupinové číslovky). Slovesá (plnovýznamový slovný druh; vetnočlenská platnosť; slovesné gramatické kategórie – rod; historický prítomný čas; slovesá – sponové, modálne, fázové, činnostné, stavové, rod – činný, trpný; prechodník, prídavné). Príslovky (plnovýznamový slovný druh; vetnočlenská platnosť). Predložky (neplnovýznamový slovný druh; vetnočlenská platnosť). Spojky (neplnovýznamový slovný druh; vetnočlenská platnosť; priradovacie – zlučovacie, stupňovacie; vylučovacie, odporovacie, podradovacie). Častice (neplnovýznamový slovný druh; vetnočlenská platnosť). Citoslovčia (neplnovýznamový slovný druh; vetnočlenská

platnosť).

Výkonový štandard

Žiak vie určiť slovnodruhovú a syntaktickú platnosť všetkých slov v texte. Správne uplatňuje gramatické kategórie slovných druhov pri tvorbe viet a textov. Ovláda klasifikáciu slovných druhov: plnovýznamové – neplnovýznamové; ohybné – neohybné; s vetnočlenskou platnosťou – bez vetnočlenskej platnosti. Vie v texte odlišiť jednotlivé druhy neplnovýznamových slovies. Vie odlišiť jednotlivé slovné druhy v texte. S malými chybami, napr. tvary vymedzovacích zámen sám – samý, osobných zámen oni – ony, násobných čísloviek päťkrát – päť ráz, uplatňuje gramatické kategórie slovných druhov pri tvorbe viet a textov. Vie v texte odlišiť plnovýznamové slovné druhy od neplnovýznamových. Vie v texte odlišiť plnovýznamové slovesá od neplnovýznamových. Vo vlastných jazykových prejavoch používa na vyjadrenie vyššej miery vlastností či okolností deja správne tvary stupňovania prídavných mien a prísloviek.

Syntaktická rovina jazyka (7 hodín)

Veta, modálnosť vety

Vetné členy

Prirad'ovacie súvetie

Podrad'ovacie súvetie

Polovetné konštrukcie

Odchýlky od vetnej stavby

Kontrolný diktát

Kľúčové kompetencie:

Vedieť sa vyjadrovať adekvátne komunikačnej situácii – ústne a písomne (vhodná forma a obsah).

Obsahový štandard

Vety podľa modálnosti. Hlavné vetné členy; vetný základ (slovesný, neslovesný; rozvíjacie vetné členy – priamy predmet, nepriamy predmet; doplnok). Prirad'ovací sklad; určovací sklad. Polovetná konštrukcia (sprechodníkom, s prídavným, s neurčitkom). Významový, gramatický a rytmický činiteľ slovosledu. Odchýlky od vetnej stavby (elipsa, vsuvka). Prirad'ovacie súvetie (zlučovacie, stupňovacie, odporovacie, vylučovacie). Podrad'ovacie súvetie (vedľajšia veta: prísudková, podmetová, predmetová, príslovková miestna, príslovková časová, príslovková príčinná, príslovková spôsobová, prívlastková, doplnková). Zložené súvetie.

Výkonový štandard

Žiak pri organizácii myšlienok vo vlastných jazykových prejavoch dodržiava pravidlá a požiadavky syntaxe. Vie zdôvodniť vzťah medzi členmi skladov vo vete na základe ich funkcie. Vie transformovať jednoduché vety na polovetné konštrukcie a súvetia a naopak. Funkčne ich využíva vo vlastných jazykových prejavoch. Vie v texte nájsť odchýlky od vetnej stavby – elipsu a vsuvku a funkčne ich využíva vo vlastných jazykových prejavoch. Dodržiava interpunkciu v jednoduchej vete, v jednoduchom súvetí a v zloženom súvetí. Vie určiť druh jednoduchej vety – prirad'ovacie a podrad'ovacie. Vie určiť druh prirad'ovacieho súvetia a druh vedľajšej vety v podrad'ovacom súvetí.

Nadvetná syntax (3 hodiny)

Nadvetná syntax

Súdržnosť textu

Členenie textu

Kľúčové kompetencie:

Vedieť sa vyjadrovať adekvátne komunikačnej situácii – ústne a písomne (vhodná forma a obsah).

Obsahový štandard

Nadvetná/textová syntax. Titulok. Súdržnosť textu (konektory). Vetosled.

Výkonový štandard

Žiak vie vytvoriť kompozične zrozumiteľný text, v ktorom uplatní logické, časové a príčinnno-následné súvislosti textu a požiadavky slovosledu v slovenčine. Vie nájsť v texte prvky súdržnosti a funkčne ich využíva vo vlastných jazykových prejavoch. Vie vytvoriť kompozične zrozumiteľný text, v ktorom uplatní logické, časové a príčinnno-následné súvislosti textu a požiadavky slovosledu v slovenčine. Je schopný vyhľadať v cudzom texte a uplatniť vo vlastnom jazykovom prejave obsahové, jazykové i mimojazykové konektory, ktoré zabezpečujú súdržnosť textu. Je schopný nájsť chyby v logickom poradí viet v cudzích jazykových prejavoch a vo vlastných jazykových prejavoch dodržiava logické poradie viet v súvetiach, pričom rešpektuje významový činiteľ výstavby výpovede.

Sloh (14 hodín)

Opisný slohový postup

Kompozícia opisu

Odborný opis a umelecký opis

Analýza cvičných textov

Školská slohová práca - Umelecký opis

Školská slohová práca - Umelecký opis

Oprava slohovej práce

Charakteristika

Priama a nepriama charakteristika

Autocharakteristika, karikatúra

Skupinová charakteristika

Školská slohová práca – charakteristika

Školská slohová práca – charakteristika

Oprava slohovej práce

Kľúčové kompetencie:

Čítať s porozumením súvislé aj nesúvislé texty. Vedieť sa vyjadrovať adekvátne komunikačnej situácii – ústne a písomne (vhodná forma a obsah).

Obsahový štandard

Charakteristika osoby (priama a nepriama charakteristika). Štýlotvorné činitele (téma, autor, situácia, funkcia, adresát). Slohotvorný proces. Slohové útvary. Analýza textu.

Výkonový štandard

Žiak vie vysvetliť pôsobenie jednotlivých štýlotvorných činiteľov pri tvorbe jazykových prejavov a správne ich aplikuje vo vlastných jazykových prejavoch. Vie si na základe komunikačnej situácie správne stanoviť vhodný slohový útvar a zodpovedajúci jazykový štýl a na ich základe samostatne vytvorí požadovaný text. Dokáže upraviť poradie viet v texte podľa ich vecného významu a kontextu celého textu.

Zvuková rovina jazyka (3 hodiny)

Vzťah zvukovej a grafickej stránky jazyka
Systém slovenských hlások

Kľúčové kompetencie:

Čítať s porozumením súvislé aj nesúvislé texty. Vedieť sa vyjadrovať adekvátne komunikačnej situácii – ústne a písomne (vhodná forma a obsah).

Obsahový štandard

Systém slovenských hlások. Fonetika a fonológia. Samohlásková skupina. Fonéma, graféma, hláska. Znelostná asimilácia. Diakritické znamienka (dve bodky). Interpunkčné znamienka – dvojbodka, apostrof, lomka, tri bodky.

Intonácia. Pauza (fyziologická, významová). Vedľajší slovný prízvuk. Tempo reči. Frázovanie, modulácia hlasu. Ortoepia. Ortografia. Fonéma, graféma, hláska. Znelostná asimilácia. Diakritické znamienka (dve bodky). Interpunkčné znamienka – dvojbodka, apostrof, lomka, tri bodky.

Výkonový štandard

Dokáže vhodne začať, viesť a ukončiť komunikáciu. Pozná jazykovedné disciplíny, ktoré skúmajú zvukovú rovinu jazyka, a ich základné jednotky. Dokáže aplikovať pravidlá znelostnej asimilácie vo vlastnom jazykovom prejave. Dokáže sa pohotovo zorientovať v danej komunikačnej situácii a presne reagovať na počutý text jasnou, zrozumiteľnou a správne intonovanou odpoveďou alebo otázkou. Vo vlastných jazykových prejavoch dodržiava pravidlá spisovnej slovenskej výslovnosti, správne artikuluje. Vo svojich ústnych prejavoch uplatňuje vhodnú intonáciu, v ktorej dodržiava významové a fyziologické pauzy, primerané tempo reči, správne frázovanie výpovede a vhodnú moduláciu hlasu. Pozná jazykovedné disciplíny, ktoré skúmajú zvukovú a písomnú podobu reči, a ich základné jednotky.

Prierezová téma

Mediálna výchova

3. ročník

Dejiny umenia a umeleckej literatúry (3 hodiny)

Premeny realizmu (L. Nádaši- Jégé, Janko Jesenský)

Kompetencie a ciele:

Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Identifikácia s vlastnou skupinou. Vytváranie pozitívnych vzťahov k odlišným sociálnym skupinám. Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov. Čítanie s porozumením. Funkčná analýza celku. Interpretácia významu.

Obsahový štandard

Prínos pozitivizmu a demokratizmu k novému chápaniu prírody a spoločnosti. Realizmus ako vyvrcholenie, a tým aj vyčerpanie možností mimetického princípu umeleckého stvárnenia skutočnosti. Vnútorý rozpor v stvárňovaní tzv. životnej pravdy v umení a literatúre. Razantný vpád poznatkov prírodovedy (naturalizmus), psychológie a sociológie do literatúry. Nárast napätia medzi poznávacou a estetickou funkciou umenia a literatúry v období realizmu.

Výkonový štandard

Žiak vie podať historický prehľad vývinu literatúry.

Krátka epická próza – vnútorný monológ (3 hodiny)

Agatha Christie, Romain Rolland, Milo Urban

Kompetencie a ciele

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Tvorba, získavanie a systemizácia relevantných informácií.

Obsahový štandard

Vyvodenie pojmu vnútorný monológ. Porovnanie fáz vnútornej kompozície v známych žánrových formách krátkej epiky (poviedka, novela). Kompozičná analýza zvolených diel. Identifikácia dejového a významového plánu diela. Identifikácia druhu rozprávača.

Autorská koncepcia postáv a určenie ich úlohy vo významovej rovine umeleckého diela.

Štylisticko-lexikálna analýza jazyka a určenie funkcie jazykových prvkov v celkovej myšlienkovvej a estetickvej pôsobnosti diela. Verbalizácia vlastného čitateľského zážitku a hodnotenia diela, obhajoba vlastného stanoviska počas jeho analýzy a kritiky v triede.

Výkonový štandard

Žiak vie porovnať prozaické diela podľa určeného znaku (napr. podľa počtu tematických línií).

Dokáže plynulo, výrazne a jazykovo správne čítať akékoľvek prozaické dielo.

Žiak chápe podstatu vnútorného monológu a vie vysvetliť jeho funkciu v známom i neznámom umeleckom diele. Pri rozbere krátkej epickej prózy vie podať vnútorne štruktúrovaný výklad

vonkajšej kompozície diela a pohotovo aplikovať klasický model vnútornej kompozície, vrátane prípadu, že vo výstavbe deja niektorá fáza absentuje. Žiak pri interpretácii významovej roviny v horizontálnom členení literárneho diela dokáže vysvetliť, že ide o autorovu koncepciu človeka a sveta, a nie o samotnú realitu. V texte je schopný určiť druh rozprávača a odôvodniť svoje rozhodnutie.

Chápe a vie dokumentovať, že obraz postavy tvorí intencionálnu súčasť autorského zámeru. Jazykové a kompozičné prvky v diele vie využiť ako argumenty pre svoj výklad. Svoje stanovisko vie prezentovať pokojne a presvedčivo, ale zvažuje aj argumenty oponentov a nevyhýba sa možnosti akceptovať ich.

Dramatická literatúra – komická dráma (1 hodina)

Oscar Wilde

Kompetencie a ciele

Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Identifikácia s vlastnou skupinou. Vytváranie pozitívneho vzťahu k iným sociálnym skupinám.

Obsahový štandard

Čítanie a interpretácia veseloherných textov. Dramatizované čítanie, resp. deklamácia textu divadelnej hry. Analýza vnútornej kompozičnej osnovej dramatického diela, posúdenie zovretosti, resp.

uvoľnenosti dramatickej línie deja. Štylisticko-lexikálna analýza jazyka diela a určenie funkcie jednotlivých jazykových prvkov v celkovej umeleckej pôsobnosti diela (s dôrazom na komickosť).

Výkonový štandard

Žiak sa vie zapojiť do dramatizovaného čítania, plynulo, výrazne a jazykovo správne dokáže prezentovať text niektorej postavy. Dokáže navrhnúť celkové režijné poňatie hry a navrhnúť inscenáciu niektorých scén z hry. Dokáže zdramatizovať text humoristickej prózy alebo epickej poézie, vhodne využiť monológ a dialóg a preniesť do nich humornú náplň predlohy.

Lyrická poézia – voľný verš (8 hodín)

Neosymbolizmus (Emil Boleslav Lukáč, Ladislav Novomeský, Jean Arthur Rimbaud)

Vitalizmus (**Ján Smrek**)

Kompetencie a ciele

Schopnosť vcítiť sa do vnútorného života iných ľudí. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Tvorba, získavanie a systemizácia relevantných informácií.

Obsahový štandard

Vyvodenie pojmu voľný verš. Identifikácia náhradných rytmotvorných činiteľov (opakovacie figúry, medziveršové pauzy, dôrazové vrcholy veršov, rytmizovaná intonácia – frázovanie).

Učiteľský výklad pojmu pásmo. Vyvodenie pojmu impresionizmus a senzualizmus v poézii.

Vyvodenie pojmu reflexívna lyrika, duchovná (náboženská) lyrika. Klasifikácia druhov lyriky. Čítanie a interpretácia lyrických básní. Štylisticko-lexikálna analýza textu a určovanie funkcie jazykových prvkov v lyrickom poslanstve diela. Interpretácia lyrického odkazu básne.

Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela, obhajoba vlastného názoru počas jeho analýzy a kritiky v triede. Tvorba krátkej úvahy s dôrazom na štylistickú originalitu.

Výkonový štandard

Žiak rozpozná vlastnosti voľného verša akejkoľvek relevantnej básne a vie na jej príklade demonštrovať rozdiely medzi voľným a metriky viazaným veršom. Chápe a vie vysvetliť estetickú pôsobivosť voľného verša a takto napísanú básne dokáže čítať jazykovo správne, výrazne a so subjektívnym frázovaním. Svoj spôsob frázovania dokáže aj vysvetliť. Vie charakterizovať podstatu reflexívnej a duchovnej poézie, chápe a vie vysvetliť prekrývanie sa jednotlivých druhov lyriky v konkrétnych dielach. Žiak chápe otvorenosť básnickej výpovede pri lyrickej poézii, ale zároveň dokáže tlmočiť svoj osobný výklad významového a estetického vyznenia akejkoľvek básne tohto druhu. V texte básne vie identifikovať lexikálne, štylistické, kompozičné a rytmotvorné prostriedky, ktoré vytvárajú poslanstvo básne. Svoje porozumenie myšlienkového a citového posolstva básne dokáže usporiadať do osnovy a potom prepracovať do uceleného výkladového textu. Túto prvú verziu textu dokáže štylisticky dotvoriť, urobiť ju ucelenou a esteticky pôsobivejšou. Žiak vie vyhľadať relevantné informácie v inom výkladovom texte a pôsobivo ich zakomponovať do svojho textu. Žiak vie nové poznatky vhodne a prehľadne zaznamenať a používať pri ďalšej práci alebo pri odpovedi. Dokáže ich zapracovať do vlastného systému vedomostí. Súčasťou jeho prípravy na prezentáciu je analytické štúdium vzorového textu rozboru nejakej lyrickej básne. Svoje chápanie určeného textu vie prezentovať (aj s pomocou pripravenej úvahy na tému spoločnú s básňou) v triede, dokáže sledovať odlišné interpretácie a uvažovať o tom, či sú kompatibilné s jeho hľadiskom, alebo či ich považuje za dezinterpretácie. V diskusii je pohotový, citlivý k iným účastníkom.

Lyrická poézia – čistá lyrika (16 hodín)

Subjektivizácia umeleckej reality

Symbolizmus (Charles Baudelaire, **Ivan Krasko**, Janko Jesenský, Paul Verlaine)
Poetizmus (Vítězslav Nezval, Ladislav Novomeský)
Katolícka moderna (Rudolf Dilong, Janko Silan, Pavol Gašparovič Hlbina)

Kompetencie a ciele:

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Schopnosť vcítiť sa do vnútorného života iných ľudí.

Obsahový štandard

Vyvedenie pojmu **čistá lyrika** (absolútna, neintencionálna lyrika) a **zvukomal'ba**. Čítanie a interpretácia významovo (sémanticky) otvorených lyrických básní. Individuálny prístup k hlasnej prezentácii polytematickej a neintencionálnej básne. Štylisticko-lexikálna a zvuková analýza textu a vyvodzovanie lyrického posolstva diela priamo z jazyka básne. Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela, realizácia hermeneutického kruhu na základe podnetov z diskusie v triede.

Výkonový štandard

Žiak chápe podstatu čistej lyriky a tento poznatok dokáže aplikovať na ktorýkoľvek básnický text. Rozumie princípu voľného priradovania lyrických pasáží a je schopný domyslieť a verbálne prezentovať jednotu lyrickej výpovede s veľkou tematickou a gramatickou uvoľnenosťou a náročným imaginatívnym jazykom. Text dokáže čítať jazykovo správne, výrazne a s osobne podmieneným frázovaním. Svoj spôsob frázovania dokáže odôvodniť.

Žiak chápe otvorenosť básnickej výpovede pri čistej lyrike a dokáže tlmočiť svoj výklad významového a estetického vyznenia akejkoľvek básne tohto druhu. V texte básne vie identifikovať lexikálne, štylistické, kompozičné a rytmotvorné činitele, a na ich základe vie odôvodniť svoje chápanie diela. Pri básňach s výraznou zvukovou organizáciou dokáže vybadať tento znak básnickej reči a predostrieť svoj výklad estetickej pôsobivosti veršov.

Žiak dokáže pozitívne ovplyvňovať spolužiakov v skupine pri riešení úloh, získané poznatky vhodne a prehľadne zaznamenať a používať pri ďalšej práci alebo pri odpovedi. Súčasťou jeho prípravy je aj analytické štúdium odborného textu zameraného na rozbor lyrickej básne.

Svoje chápanie určeného textu vie prezentovať v triede, dokáže sledovať odlišné interpretácie a hodnotenia a uvažovať o tom, či ich môže považovať za kompatibilné so svojím hľadiskom. Dokáže sa vrátiť k relatívne uzavretému hodnoteniu diela a na základe nových poznatkov rozšíriť, prehĺbiť alebo pozmeniť svoje doterajšie stanovisko.

Lyrická poézia – automatický text (10 hodín)

Guillaume Apollinaire

Avantgarda

Futurizmus, kubizmus, kubofuturizmus

Dadaizmus

Surrealizmus a nadrealizmus (André Breton, Rudolf Fabry)

Spoločensky angažovaná poézia (Vladimír Majakovskij, Ján Rob Poničan)

Kompetencie a ciele

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Schopnosť vcítiť sa do vnútorného života iných ľudí.

Obsahový štandard

Vyvedenie pojmu asociatívny básnický text a **automatický text**. Vyvedenie pojmu expresívnosť, básnická slovná hračka, eufónia (ľubozvučnosť). Vyvedenie pojmu optická báseň, kaligram.

Vytvorenie optických textov (hoci aj prozaických) na základe analógie medzi obsahom textu a jeho priestorovým stvárnením. Vytvorenie jednotlivých veršov so zvukovými efektmi. Štylistická hra: vytvorenie krátkeho automatického textu z novinových výstrižkov alebo iným náhodným výberom. Čítanie a interpretácia lyrických básní. Prezentácia individuálneho hlasového stvárnenia polytematickej, neintencionálnej básne. Štylisticko-lexikálna a zvuková analýza textu a vyvodzovanie lyrického posolstva priamo z jazyka básne. Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela a jeho obhajoba. Realizácia hermeneutického kruhu (špirálový vývoj poznatkov v triede) na základe podnetov z diskusie.

Výkonový štandard

Žiak vie určiť voľný verš v akejkoľvek básni, ktorá je na ňom vybudovaná. Chápe asociatívnosť ako vedomú alebo podvedomú formu radenia jednotlivých segmentov básnickej výpovede. Na základe rozumovej úvahy a/alebo intuície dokáže vystihnúť logické, vecné, citové alebo zvukové väzby medzi týmito segmentmi a priradiť im vlastné subjektívne významy. Je schopný tieto osobne pociťované významy prezentovať v triede. Chápe možnosť odlišných výkladov ako vnútornú vlastnosť otvoreného básnického textu. Vie vysvetliť princíp vzniku automatického textu, ktorý chápe ako najkrajnejšiu formu komponovania uvoľnenej básnickej výpovede. Žiak si uvedomuje, že obsahovo, syntakticky a morfológicky uvoľnený básnický text rezignoval na existenciu intencionálnej významovej roviny a že jeho výpovedná sila spočíva v rovine výrazu. Aspoň približne vie identifikovať zvukové, štylistické a lexikálne prvky vystupujúce ako signály významu básne. Žiak vie výrazne, jazykovo správne a s osobne pociťovaným frázovaním čítať asociatívny básnický text. Hlasné čítanie jednotlivých segmentov básne realizuje na základe svojho racionálneho a/alebo intuitívneho pochopenia ich vnútorných väzieb v rámci verša (príp. v celej básni). V diskusii sa usiluje nájsť argumenty na zdôvodnenie svojho prístupu k dielu.

Veľká epická próza – druhy románu (7 hodín)

Expresionizmus (Erich Maria Remarque, Jozef Číger Hronský, Milo Urban)

Kompetencie a ciele

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Schopnosť vcítiť sa do vnútorného života iných ľudí.

Obsahový štandard

Vyvodenie druhov románu - **sociálny román** a **psychologický román**. **Sociálny typ** postavy.

Vyvodenie pojmu **autorská štylizácia reality**. Klasifikácia prebraných žánrových foriem a druhov románu. Čítanie a interpretácia románov. Analýza horizontálnej kompozície diela (kompozičná osnova) románu. Identifikácia druhu rozprávača. Analýza autorskej koncepcie postáv v rámci myšlienkového zamerania celého diela. Štylisticko-lexikálna analýza jazyka a hľadanie funkcie jazykových prvkov v celkovej myšlienkovvej a estetickvej pôsobnosti diela.

Interpretácia myšlienkovvej a estetickvej zameranosti diela (druhý významový plán).

Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela, obhajoba svojho stanoviska počas jeho analýzy a kritiky v triede.

Výkonový štandard

Žiak vie vysvetliť rozdiel medzi sociálnym a psychologickým románom, pričom berie do úvahy, že tieto druhy románu sa v praxi často v rôznej miere prelínajú. Je schopný svoje vedomosti využiť pri analýze a určení druhu románu, ktorý prečítal, a podprieť svoje tvrdenie argumentmi. Chápe podstatu sociálneho typu postavy, vie ju charakterizovať teoreticky, aj konkretizovať jej charakteristiku na

základe analýzy prečítaného diela. Vie identifikovať významovú rovinu diela a vysvetliť profiláciu postáv ako autorského modelu kompatibilného so zameraním diela. Žiak pochopil, že umelecké dielo je artefakt, rozumie vzájomným vzťahom medzi autorom, realitou a dielom a vie vysvetliť, že umelecké dielo je subjektívny svet cieľavedome vytvorený autorom podľa jeho vlastných hodnôt, mier a estetického cítenia. Žiak je schopný zmocniť sa diela na základe všestrannej analýzy (kompozícia, štylizácia, obsah) a konfrontovať svoj systém hodnôt s hodnotami vyplývajúcimi z diela. Vie reagovať na otázky a kritické poznámky z triedy, vyhodnotiť ich a uvažovať o nich jednak z hľadiska systémovej podstaty diela a jednak z hľadiska vlastných čitateľských postojov.

Prierezová téma

Osobnostný a sociálny rozvoj

Krátka epická próza - nespoľahlivý rozprávač (1 hodina)

Gejza Vámoš

Kompetencie a ciele

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Schopnosť vcítiť sa do vnútorného života iných ľudí. Schopnosť medzilidského dorozumenia.

Obsahový štandard

Začlenenie vnútorného monológu do obsahovej a myšlienkovej koncepcie diela: vnútorný monológ ako komentár k deju, resp. vnútorný monológ ako reflexia (úvaha).

Výkonový štandard

Žiak pozná podstatu vnútorného monológu, vie vysvetliť rozdiel medzi monológom v próze a dráme, chápe a vie demonštrovať na akomkoľvek texte jeho funkciu z hľadiska obsahového zamerania diela. Dokáže rozlíšiť vnútorný monológ od vnútornej repliky postavy. Žiak pozná typ nespoľahlivého rozprávača, dokáže ho identifikovať v akomkoľvek epickom diele s takýmto typom rozprávača a vysvetliť jeho využitie vo vzťahu k významovému plánu diela. Dokáže pri tom uplatniť výsledky stylistickej analýzy textu.

Veľká epická próza – reťazový kompozičný postup (7 hodín)

Naturizmus (Dobroslav Chrobák, Margita Figuli, František Švantner)

Kompetencie a ciele

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Identifikácia s vlastnými skupinami, vytváranie pozitívneho vzťahu k odlišným skupinám.

Obsahový štandard

Vyvodenie pojmu reťazová kompozícia (**reťazový kompozičný postup**). Učiteľský výklad oslabenej organizácie sujetu v dielach s reťazovou kompozíciou. Porovnanie diel s klasickou (päťfázovou) kompozičnou osnovou a diel s reťazovou kompozíciou. Identifikácia lyrizácie štýlu epickej prózy. Vyvodenie pojmu lyrizovaná próza. Vyvodenie pojmu monumentalizácia (osôb, prírodných javov), **idealizácia postáv**, animizácia zvierat a vecí a vyvodenie pojmu personifikácia v próze. Tvorba umeleckého opisu prírodnej scenérie alebo človeka prostredníctvom jazyka s prvkami lyrizmu (poetizácia). Čítanie a interpretácia románov. Analýza a hodnotenie autorskej koncepcie postáv v rámci celkového myšlienkového zamerania diela. Interpretácia myšlienkovej a estetickej pôsobnosti

diela. Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela, jeho obhajoba počas jeho analýzy a kritiky v triede.

Výkonový štandard

Žiak ovláda klasický päťfázový i reťazový kompozičný postup. Vie uviesť ich charakteristické prvky v akomkoľvek epickom diele (prozaickom, básnickom i dramatickom). Vie vysvetliť rozdiely v dramatickej línii rozprávania pri použití odlišných kompozičných postupov. Žiak chápe podstatu lyrizácie rozprávania a dokáže v texte akéhokoľvek diela nájsť a určiť jazykové prostriedky použité na poetizáciu diela. Vie, čo je idealizácia (a monumentalizácia) postáv, dokáže určiť prostriedky, ktoré na ňu použil autor, a to tak stylisticko-lexikálne, ako aj situačné (dejové). Na základe analógie dokáže preniesť tieto vedomosti aj na obraz zvierat a neživej prírody. Vie vysvetliť stylistickú podstatu personifikácie a vie poukázať na jej významovú funkčnosť a umeleckú pôsobivosť v kontexte diel lyrizovanej prózy. Všetky tieto vedomosti dokáže uplatniť pri tvorbe lyrizovaného opisu alebo pri napísaní kratšieho epického útvaru. Poznatky získané analýzou jazyka diela lyrizovanej prózy dokáže uplatniť pri vysvetlení významovej roviny daného diela, objasniť autorskú koncepciu postáv a autorovo chápanie sveta a konfrontovať ho s vlastným videním sveta a ľudí. Rozumie a dokáže vysvetliť osudovú vyhranenosť hrdinov diela a chápe autorov prístup k ich zápasu o nezávislosť, identitu a vlastné ideály. Rozumie podstate boja medzi dobrom a zlom a dokáže ho aplikovať na toto dielo. Konflikt pozitívnych a negatívnych síl vníma síce aj v duchu autorovho podania, ale zároveň dokáže prekonať sugestibilitu textu a pokúša sa zaujať aj stanovisko odvodené z vlastných hodnôt.

Dramatická literatúra - tragická dráma (2 hodiny)

Tragédia (Július Barč Ivan, Ivan Stodola)

Kompetencie a ciele

Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Tvorba, získavanie a systemizácia relevantných informácií. Schopnosť pracovať v skupine.

Obsahový štandard

Vyvedenie pojmu tragické, tragédia. Učiteľský výklad o antickom divadle a antickej tragédii. Učiteľský výklad dramatických princípov jednoty (nemennosti) miesta, (ohraničenosti) času a (stálosti) charakterov postáv. Učiteľský výklad pojmu osudovosť ako určujúceho princípu dramatickej línie antickej tragédie. Čítanie a interpretácia dramatických textov. Dramatické čítanie, resp. deklamácia textu divadelnej hry. Analýza vnútornej kompozície dramatického diela a určenie funkcie jednotlivých jazykových prvkov v celkovom myšlienkovom zameraní a estetickej účinnosti diela (s dôrazom na tragickosť). Verbalizácia čitateľského, resp. diváckeho zážitku a hodnotenia diela a/alebo inscenácie, obhajoba vlastného stanoviska počas jeho analýzy a kritiky v triede.

Výkonový štandard

Žiak pozná podstatu tragédie a dokáže z hľadiska dichotómie tragédia/komédia určiť akúkoľvek hru, ktorú čítal alebo ktorej inscenáciu videl. Na základe kritickej úvahy dokáže zaujať hodnotiace stanovisko aj k obsahovo zmiešaným, resp. nevyhraneným typom divadelných hier. Pozná klasickú kompozíciu drámy a vie ju aplikovať na akékoľvek dramatické dielo s takouto dejovou štruktúrou a vie vysvetliť svoj názor.

Netradičná epická próza – prúd autorovho vedomia (7 hodín)

Návrat k spoločenskej funkcii literatúry (Franz Kafka, Jaroslav Hašek, Peter Jilemnický, Wiliam Faulkner, Michail A. Bulgakov)

Kompetencie a ciele

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Tvorba, získavanie a systemizácia relevantných informácií.

Obsahový štandard

Učiteľský výklad pojmu hlbinná psychológia. Vyvodenie pojmu asociácia. Učiteľský výklad pojmov prúd autorovho vedomia a bezsujetová próza. Čítanie a interpretácia prozaických diel. Analýza horizontálnej kompozičnej štruktúry diela. Identifikácia druhu rozprávača. Štylisticko-lexikálna analýza textu a identifikácia dejového plánu textu. Interpretácia významového plánu textu. Hodnotenie esteticko-spoločenského prínosu diela vo svetle súčasných spoločenských názorov a hodnôt. Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela, jeho obhajoba počas posudzovania tohto stanoviska v triede.

Výkonový štandard

Žiak chápe asociáciu ako vedomú alebo podvedomú formu organizácie jednotlivých segmentov prozaického textu, ktorý sa nezakladá primárne na rozprávaní príbehu. Aspoň približne dokáže vystihnúť súvislosť medzi uvoľneným prúdom rozprávania a estetickým účinkom na čitateľa a zhodnotiť ju. Žiak chápe a vie vysvetliť princíp neurčitosti v rozprávaní a identifikuje výrazové prostriedky, na ktorých je táto neurčitosť vybudovaná. V texte identifikuje segmenty, ktoré spolu síce spolu obsahovo súvisia, ale v štruktúre textu sú umiestnené bez časovej a logickej súvislosti. Je schopný objaviť kompozičný princíp aj v netypicky organizovanom neznámom diele a aspoň čiastočne vysvetliť jeho estetickú účinnosť. Pri vertikálnej analýze dokáže odlíšiť diela so skrytým významovým plánom od diel, v ktorých absentuje alebo je potlačená dejová rovina. Rozumie koncepcii non-realistických, bizarných a nadprirodzených postáv či netradičných rozprávačov a v akokoľvek diele dokáže vystihnúť ich zmysel v celkovom zameraní diela.

Súčasná epická próza – fantastická a sci-fi prózy (1 hodina)

Sci-fi (Karel Čapek)

Kompetencie a ciele

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Rozvoj kritického myslenia. Tvorba, získavanie a systemizácia relevantných informácií.

Obsahový štandard

Identifikácia kompozície diela, deformácie epického času a priestoru v rámci diela. Autorská koncepcia postáv a určenie ich úlohy v autorovom myšlienkovom-estetickom zámere.

Výkonový štandard

Žiak vie vysvetliť autorovu myšlienkovú a estetickú koncepciu diela a pri jej výklade zohľadňuje výsledky jeho štylistickej analýzy. Vie určiť deformácie epického času a priestoru v sci-fi a fantastickú próze.

Sloh (34 hodín)

Náučný štýl

Teoreticko-náučný štýl a populárno-náučný štýl

Žánre náučného štýlu

Kontrolný diktát č.1

Kompozícia výkladu
Štylizácia výkladu
ŠSP - napísanie
ŠSP – oprava
Publicistický štýl
Výrazové prostriedky publicistického štýlu
Žánre publicistického štýlu
Kontrolný diktát č.2
Kompozícia úvahy
Štylizácia úvahy
ŠSP - napísanie
ŠSP - oprava

Kľúčové kompetencie

Čítať s porozumením súvislé aj nesúvislé texty. Vedieť sa vyjadrovať adekvátne komunikačnej situácii – ústne a písomne (vhodná forma a obsah).

Obsahový štandard

Slohový útvar – žáner, kontext interpretácia textu. Spoločné a rozdielne znaky textov. Dedukcia, indukcia komparácia, analýza, syntéza, analógia. úvahový slohový postup – úvaha.

Výkonový štandard

Dokáže identifikovať niektoré informácie uvedené v texte explicitne. S pomocou učiteľa je schopný dedukovať z textu a vyvodiť niektoré informácie, ktoré v texte nie sú uvedené priamo, ale implicitne z neho vyplývajú. Na lepšie porozumenie textu využíva kontextové súvislosti. Je schopný interpretovať krátky jednoduchý vecný text a intuitívne spájať informácie z textu s predchádzajúcimi poznatkami a skúsenosťami. Dokáže vybrať krátky jednoduchý vecný text z hľadiska obsahu, ale táto jeho schopnosť je limitovaná úzkym okruhom tém. Je schopný určiť niektoré jazykové prostriedky a s prípadnou pomocou učiteľa aj jazykový útvar/žáner, štýl a pod. krátkeho, jednoduchého vecného textu. Vie vysvetliť pôsobenie jednotlivých štýlotvorných činiteľov pri tvorbe jazykových prejavov a správne ich aplikuje vo vlastných jazykových prejavoch. Vie si na základe komunikačnej situácie správne stanoviť vhodný slohový útvar a zodpovedajúci jazykový štýl a na ich základe samostatne vytvorí požadovaný text. Vie prispôbiť svoj prejav komunikačnej situácii – stratégiu a tón komunikácie. Dokáže upraviť poradie viet v texte podľa ich vecného významu a kontextu celého textu.

Prierezová téma

Mediálna výchova

4. ročník:

Sloh (24 hodín)

Rečnícky štýl
Fázy tvorenia prejavu

Kompozícia slávnostného prejavu
Spôsob nácviaku a prednes prejavu
Žánre rečnickeho štýlu
Mimika a gestikulácia
ŠSP - napísanie
ŠSP – oprava
Rozprávací slohový postup
Kompozícia rozprávania
Štylizácia rozprávania
Rozprávač
Postavy
Pásmo reči rozprávača
Pásmo reči postáv
ŠSP - napísanie
ŠSP – oprava

Kľúčové kompetencie

Vedieť sa vyjadrovať adekvátne komunikačnej situácii – ústne a písomne (vhodná forma a obsah).

Obsahový štandard

Fázy tvorenia prejavu. Prezentácia prejavu. Mimoslovné prostriedky – gestika, proxemika. Žánre rečnickeho štýlu. Rozprávanie ako slohový postup a žáner. Kompozícia rozprávania. Monológ. Dialóg.

Výkonový štandard

Vie vysvetliť typické znaky príležitostných, náučných a agitačných prejavov a dokáže tieto žánre samostatne vytvoriť. Pri tvorbe vlastného jazykového prejavu dodržiava, resp. prispôsobuje si jednotlivé fázy tvorby prejavu s dôrazom na jeho vhodnú ústnu alebo písomnú prezentáciu. Pri ústnej prezentácii jazykového prejavu aktívne využíva vhodné mimoslovné prostriedky, ktorými umocňuje celkové vyznenie svojho prejavu.

Jazykoveda (12 hodín)

Jazyková kultúra
Kontrolný diktát č.1
Všeobecné poznatky o jazyku
Kontrolný diktát č.2

Kľúčové kompetencie

Vedieť sa vyjadrovať adekvátne komunikačnej situácii – ústne a písomne (vhodná forma a obsah).

Obsahový štandard

Jazyková norma. Národný jazyk, cieľový jazyk, cudzí jazyk, úradný (štátny) jazyk, jazyky národnostných menšín. Kodifikácia spisovného jazyka - A. Bernolák – kultúrna západoslovenčina, L. Štúr – stredoslovenské nárečie, štúrovčina, M. Hattala. Platné kodifikačné príručky. Indoeurópsky prajazyk, indoeurópske jazyky, staroslovienčina, slovanské jazyky – východoslovanské, západoslovanské, južnoslovanské.

Výkonový štandard

Ovláda a vo vlastných jazykových prejavoch dodržiava aktuálnu jazykovú normu a zároveň je schopný zvoliť vhodné stylistické prostriedky v každej komunikačnej situácii aj vtedy, ak by tým

porušil jazykovú normu. Vie vysvetliť rozdiel medzi národným, cieľovým, cudzím, úradným (štátnym) jazykom a jazykmi národnostných menšín a dokáže vysvetliť ich základné funkcie. Pozná a pri tvorbe vlastných jazykových prejavov aktívne využíva platné kodifikačné príručky. Pozná klasifikáciu slovanských jazykov. Vie vysvetliť vývojovú líniu slovenčiny od indoeurópskeho prajazyka po jej začlenenie do rodiny západoslovanských jazykov. Pozná dôvody, pre ktoré sa staroslovienčina stala spisovným jazykom na našom území. Pozná ohlas tejto kultúry aj v neskorších obdobiach.

4.ročník

Dramatická literatúra – absurdná dráma (12)

M. Lasica – J. Satinský: Soirée, V. Havel, S. Štepa - Jááánošíík, S. Beckett - Čkanie na Godota. Karvaš - Absolútny zákaz

Kľúčové kompetencie

Chápanie umeleckého diela ako autorovho antimodelu sveta. Kritická analýza vlastného hodnotového systému. Schopnosť akceptovať aj veľmi odlišných ľudí. Schopnosť pracovať v skupine.

Obsahový štandard

Vyvodenie literárnych pojmov nonsense, gag, pointa. Vyvodenie slovnej hračky ako prostriedku humoru a satiry. Vyvodenie pojmu absurdná dráma (absurdné divadlo). Výklad pojmu irónia. Vyhľadanie a prezentácia tzv. „absolútnych anekdot“ a vysvetlenie zmyslu ich pointy. Čítanie a interpretácia tzv. absurdných dramatických textov. Dramatizované čítanie textu absurdnej divadelnej hry. Analýza dramatického diela – identifikácia logických zlomov medzi replikami ako prostriedku štruktúry absurdnej drámy. Štylisticko-lexikálna analýza jazyka a určenie funkcie jednotlivých jazykových prostriedkov vzhľadom na myšlienkové posolstvo a estetickú pôsobivosť diela (pokiaľ vôbec nejaký jednotiaci princíp v hre existuje). Verbalizácia vlastného čitateľského/diváckeho zážitku a diela a/alebo inscenácie, obhajoba vlastného názoru, resp. realizácia hermeneutického kruhu v triede.

Výkonový štandard

Žiak chápe absurdnú drámu ako aplikáciu asociatívneho princípu štylizácie textu na divadelný dialóg. V akejkoľvek hre vie určiť alogické spojenia medzi replikami a aj vnútri replík. Rozumie využitiu viacvýznamovosti slov alebo účelovo nekorektného pochopenia niektorých slov a slovných spojení zo strany postavy v hre a vie určiť funkciu týchto prostriedkov v nonsensovom dialógu. Ak má absurdná hra skrytý významový plán, vie ho identifikovať a interpretovať. Rozumie funkcii tzv. narážok a aj vystihnúť ich účasť na tvorbe významu. Chápe humornú stránku tzv. absolútnych anekdot, kondenzovane štylizovaných aforizmov, rozumie a vie vysvetliť ich kultúrny význam. Žiak vie sformulovať svoje stanovisko k textu absurdnej drámy a posúdiť, ako režisér a herci v inscenácii stvárňovali tento text. Svoje stanovisko dokáže v triede obhajovať aj za pomoci argumentov z textovej analýzy. V diskusii je otvorený aj voči názorom iných účastníkov, dokáže ich analyzovať a kriticky zhodnotiť a zohľadnením týchto názorov doplniť, pozmeniť či zlepšiť svoj doterajší pohľad na dielo/inscenáciu. Dokáže vytvoriť krátky dialóg so znakmi absurdnosti – gagmi, slovnými hračkami, nonsensovou štylizáciou a alogickými väzbami v syntaxi a vonkajšej kompozícii.

Veľká epická próza – retrospektívny kompozičný postup (7)

A. Bednár – Kolíska, L. Mňačko -Ako chutí moc, J. D. Salinger, Kto chytá v žite, A. Bednár - Sklený vrch, L. Mňačko - Smrť sa volá Engelchen, J. C. Hronský - Svet na Trasovisku, L. Ťažký -

Pivnica plná vlkov, E. M. Remarque - Čas žitia, čas umierania, A. Moravia - Vrchárka; A. I. Solženicyn: Jeden deň Ivana Denisoviča; G. Green - Tichý Američan; J. Braine - Miesto hore; J. Steinbeck - Na východ od raja.

Kľúčové kompetencie

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Vytváranie pozitívneho vzťahu k vlastnému národu. Akceptovanie odlišnosti iných skupín.

Obsahový štandard

Vyvodenie pojmu retrospektívny kompozičný postup. Zobrazenie kompozície diel pomocou plošných modelov. Význam narušania epickkej chronológie, spätosť kompozičnej organizácie sujetu s dejovou, estetickou a myšlienkovou stránkou diela. Učiteľský výklad dôležitosti opakovaného čítania, štrukturálnej analýzy, individuálnej interpretácie a hodnotenia diela pre jeho plnohodnotnú recepciu (vysvetlenie princípu hermeneutického kruhu – bez zavedenia tohto pojmu). Čítanie a interpretácia prozaických diel. Analýza kompozičnej osnovy diela, zobrazenie nechronologického usporiadania kompozičných jednotiek diela plošným modelom a vysvetlenie myšlienково-estetickkej funkcie kompozičnej štruktúry konkrétneho diela. Identifikácia rozprávača. Štylisticko-lexikálna analýza jazyka diela a určenie funkcie jednotlivých jazykových prostriedkov pre myšlienkové posolstvo a estetickú pôsobivosť diela. Interpretácia významu diela. Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela: a) s ohľadom na autorský zámer a dobový (skupinový) umelecko-estetický program, b) z hľadiska hodnotovej orientácie čitateľa, c) vo svetle spoločenskej tradície. Obhajoba vlastného stanoviska, resp. jeho analýza a kritika v triede.

Výkonový štandard

Žiak pozná chronologický a retrospektívny kompozičný postup, dokáže vysvetliť rozdiely medzi nimi a dokumentovať ich použitie v akomkoľvek epickom (prozaickom, dramatickom) diele. Vie objasniť koncepčný zmysel retrospektívy a zobraziť jej usporiadanie grafickou metódou. Rozumie estetickkej funkcii retrospektívy, vie poukázať na jej dôsledky v dramatickosti rozprávania, koncepcii postáv a vo vyústení diela do rozuzlenia (pointy). Aj pri diele s jedinečným kompozičným postupom dokáže zostaviť fabulu a rekonštruovať z nej klasickú osnovu vnútornej kompozície (ak tam taká potencionálne existuje).

Súčasná lyrická poézia (10)

M. Válek: Dotyky (báseň), M. Rúfus – vlastný výber, J. Kostra, P. Horov, V. Mihálik, Ľ. Feldek, Urban, Beat generation.

Kľúčové kompetencie

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Schopnosť vcítiť sa do vnútorného života iných ľudí.

Obsahový štandard

Interpretácia básne a jej individuálne vyjadrenie formou hlasného čítania. Štylisticko-lexikálna a zvuková analýza textu a vyvodzovanie lyrického posolstva diela a estetického zážitku priamo z textu básne. Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia básne, realizácia hermeneutického kruhu na základe opakovaného čítania a podnetov z diskusie v triede. Vyvodenie pojmu populárna pieseň.

Výkonový štandard

Žiak vie výrazne a jazykovo správne prečítať text akejkoľvek básne a uplatniť pri tom vlastné frázovanie. Svoj spôsob čítania dokáže odôvodniť. Rozumie princípu voľného priradovania lyrických

pasáží v básni, dokáže vystihnúť vnútornú spojitosť v kompozícii básnickej výpovede a svoj názor vie v relatívne ucelenej podobe verbálne prezentovať v diskusii. Vie argumentmi zo zvukovej, lexikálnej, syntaktickej a stylistickej analýzy veršov obhajovať svoje stanovisko, ale zároveň chápe relatívnosť a vysokú subjektívnosť tejto syntézy a hodnotenia. Po diskusii sa dokáže vrátiť k svojmu stanovisku a na základe prijatých informácií rozšíriť, prehĺbiť alebo pozmeniť svoju pôvodnú mienku. V diskusii je uvoľnený, ústretový a rešpektuje názory svojich spolužiakov. Vie z poetologického hľadiska analyzovať a zhodnotiť text akejkoľvek populárnej piesne a vysvetliť rytmický a prozodický vzťah textu a melódie.

Súčasná epická próza – postmoderna (7)

D. Tatarka - Démon súhlasu, Ľ. Feldek - Van Stiphout, J. Lenčo, Rozpamätávanie, R. Sloboda – Narcis, M. Mitana - Psie dni, D. Dušek - Kufor na sny - L. Mňačko - Súdruh Múchhausen, M. Kundera – Žart.; U. Eco: Meno ruže; A. Carpentier - Stratené kroky, V. Nabokov - Smiech v tme.

Kľúčové kompetencie

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Identifikácia s vlastnou skupinou, vytváranie pozitívneho vzťahu k iným skupinám.

Obsahový štandard

Učiteľský výklad pojmu postmoderna. Učiteľský výklad pojmov palimpsest a persifláž. Vyvodenie pojmu satira ako stylistického javu a žánru. Vytvorenie klasifikácie žánrových foriem epiky. Čítanie a interpretácia postmoderného prozaického diela. Identifikácia kompozície diela, výklad deformácie epického času a chronológie. Autorská koncepcia postáv a určenie ich úlohy v autorovom myšlienkovom-estetickom zámere. Stylisticko-lexikálna analýza jazyka diela a určenie funkcie jednotlivých jazykových prostriedkov pre myšlienkové poslanstvo a estetickú pôsobnosť diela. Identifikácia prvkov absurdnosti a nonsensu v sujete. Interpretácia diela. Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela, obhajoba vlastného stanoviska počas jeho analýzy a kritiky v triede.

Výkonový štandard

Žiak chápe aspoň základné vymedzenie postmoderného prozaického diela, ktoré nezobrazuje realitu v priamočiarom zmysle. Rozumie imaginatívne prístupu autora k časovým a priestorovým súvislostiam, je schopný pochopiť alebo aspoň vycítiť alegorické prvky v dejovom pláne diela. Pozná (hoci aj bez znalosti terminológie) metódu preberania motívov z diel iných autorov a iných umeleckých období, chápe parafrázovanie ustálených a všeobecne známych spôsobov vyjadrovania predchádzajúcich autorov (médií, vedeckých diel), vie identifikovať v texte prvky stylistického nonsensu, alogickosti, ironickej hyperboly atď. Zároveň prejavuje schopnosť brániť sa sugestívnosti literárneho textu a dokáže alebo sa aspoň usiluje nahliadnuť za exhibície v rovine deja a výrazu a rozpoznať prítomnosť, resp. absenciu významového plánu v diele.

Všeobecné otázky literatúry (2)

Autori podľa vlastného výberu

Kľúčové kompetencie

Vytvorenie kognitívnej predstavy o estetickom umení a estetickom zážitku. Chápanie umeleckej literatúry ako druhu umenia. Vytvorenie ucelenej predstavy o pojmovom systéme literatúra.

Obsahový štandard

Vyvodenie pojmu text. Učiteľský výklad pojmu literatúra, vecná literatúra, odborná a populárno-náučná literatúra. Vyvodenie pojmu umelecká literatúra na základe zohľadnenia jej estetickkej a poznávacej funkcie. Zavedenie pojmu estetický zážitok (učiteľský výklad/vyvodenie žiakmi). Literatúra a umenie. Systemizácia pojmov poézia a próza, ich definícia z hľadiska rytmickej organizácie reči. Zaradenie pojmov fantastická a vedecko-fantastická literatúra (sci-fi) do pojmového systému literatúra. Učiteľský výklad podstaty literatúry faktu. Učiteľská informácia o pojmoch ústne texty (ústne šírená slovesnosť) a písané texty.

Výkonový štandard

Žiak na základe analýzy konkrétnych literárnych javov pohotovo vytvára vecne a jazykovo správne definície literárnych pojmov a dokáže ich kriticky porovnať s vedeckými definíciami uvedenými v učebnici alebo dostupnej odbornej literatúre. Vie kriticky posúdiť návrhy definícií svojich spolužiakov a poukázať na ich prednosti a nedostatky, resp. navrhnúť úpravy v texte. Chápe zásady klasifikácie pojmov a vie zaradiť literárny javy do tried na základe určených spoločných, resp. rozdielnych vlastností. Tieto vedomosti vie využiť pri ktoromkoľvek literárnom jave, ktorý sa vytvoril na vyučovaní. Chápe estetický zmysel umenia a umeleckej literatúry a vie charakterizovať podstatu estetického zážitku. Rozumie estetickkej a poznávacej funkcii umeleckého diela a vie tieto pojmy uplatniť pri interpretácii akéhokoľvek primeraného literárneho diela.

Súčasná epická próza – detektívny román (2)

R. Chandler - Dáma v jazere - D. Hammet - Sklený kľúč, J. Upfield - Zánik jazera, V. Astafiov - Smutná detektívka.

Kľúčové kompetencie

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Rozvoj kritického myslenia. Tvorba, získavanie a systemizácia relevantných informácií.

Obsahový štandard

Vyvodenie pojmu detektívny román. Čítanie a interpretácia detektívnych románov. Identifikácia špecifickej kompozície románu s tajomstvom a vplyvu sociálneho a psychologického románu na detektívku: motivácia zločinu a motivácia boja proti Určenie druhu rozprávača. Identifikácia druhého, významového plánu v detektívke, posúdenie problému etiky v tejto žánrovej forme románu. Štylisticko-lexikálna analýza jazyka diela a určenie funkcie Jednotlivých jazykových prostriedkov pre myšlienkové posolstvo a estetickú pôsobivosť diela. Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela, jeho obhajoba, resp. analýza a kritika v triede.

Výkonový štandard

Žiak chápe detektívny román ako kompozičnú aplikáciu románu s tajomstvom. V akomkoľvek diele vie identifikovať vnútornú osnovu a vysvetliť špecifickú funkciu zápletky a rozuzlenia. V umelecky hodnotnej detektívke dokáže určiť významovú rovinu diela. Vie vysvetliť autorovu myšlienkovú a estetickú koncepciu diela a pri jej výklade zohľadňuje výsledky štylistickej analýzy jazyka. Vie posúdiť ako autor umelecky individualizoval žánrovo štandardizovanú postavu Veľkého detektíva, vybudoval jej vnútorný ľudský profil a zapojil túto postavu do sociálneho kontextu. V rámci interpretácie detektívneho románu žiak dokáže uvážiť zložité etické súvislosti príbehu, nazerať naň ako na súbor hraničných životných situácií. Pri ich hodnotení sa dokáže vyhnúť tak ľacnému moralizovaniu, ako aj povrchnej ľahostajnosti.

Súčasná epická próza – fantastická literatúra (4)

G. Oewlll - 1984, Golding - Boh múch, J. Verne - Cesta na Mesiac; K. Čapek - Krakatit, O. Neff: Tma, A. Sapkowski - Zaklínač, F. Herbert – Duna, J. R. R. Tolkien - Pán prsteňov, S. Lem - Solaris; J. Rowlingová - Harry Potter, Douglas Adams - Stopárov sprievodca po galaxii; A. C. Clark - 2001: Vesmírna odysea.

Kľúčové kompetencie

Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Rozvoj kritického myslenia. Tvorba, získavanie a systemizácia relevantných informácií.

Obsahový štandard

Vyvodenie pojmov fantastická a sci-fi próza (vedecko-fantastická próza). Čítanie a interpretácia fantastickej a sci-fi prózy. Štylisticko-lexikálna analýza jazyka diela a určenie funkcie Jednotlivých jazykových prostriedkov pre myšlienkové posolstvo a estetickú pôsobnosť diela. Určenie druhu rozprávača. Identifikácia kompozície diela, deformácie epického času a priestoru v rámci diela. Komparácia kompozície ľudovej rozprávky, mýtu, starovekého eposu a fantastickej literatúry. Využívanie jazykových a kompozičných prostriedkov charakteristických pre rozprávku, staroveký epos a stredoveký román vo fantastickej literatúre. Autorská koncepcia postáv a určenie ich úlohy v autorovom myšlienkovom-estetickom zámere. Komparácia koncepcie postáv a deja fantasy literatúry s koncepciou postáv a deja v starovekom epose, v stredovekej literatúre (motív stredovekého hrdinu v rytierskych románoch, motív hrdinu bojujúceho s nadprirodzenými bytosťami a pod.). Fantastický cestopis ako predchodca sci-fi literatúry. Utopistické a globalistické tendencie sci-fi literatúry – výklad učiteľa. Moderné technológie v sci-fi literatúre. Sci-fi a fantastická literatúra v počítačových hrách. Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela, obhajoba Vlastného stanoviska počas jeho analýzy a kritiky v triede.

Výkonový štandard

Žiak vie vysvetliť pojmy sci-fi a fantastická literatúra a vie vystihnúť rozdiely medzi nimi. Vie vysvetliť autorovu myšlienkovú a estetickú koncepciu diela a pri jej výklade zohľadňuje výsledky jeho štylistickej analýzy. Vie určiť deformácie epického času a priestoru v sci-fi a fantastickej próze. Chápe fantastickú literatúru ako kompozičnú aplikáciu ľudovej rozprávky, starovekého eposu alebo stredovekej literatúry a vie to dokumentovať výsledkami analýzy. Vie porovnať a posúdiť koncepciu postáv ľudovej rozprávky, mýtu, starovekého eposu a stredovekej literatúry s postavami fantastickej literatúry. Vie napísať fantastickú poviedku s využitím prvkov ľudovej rozprávky a sci-fi poviedku. Žiak dokáže pochopiť dielo na základe všestrannej analýzy (kompozičnej, štylistickej, obsahovej), identifikovať rovinu deja a rovinu významu (ak sa v diele nachádza) a ich vzájomnú spojitosť. Svoj hodnotový systém dokáže konfrontovať s hodnotami a významami obsiahnutými v texte a zaujať kritické alebo sebakritické stanovisko k výsledku tejto kognitívnej operácie. Vie reagovať na otázky a kritické poznámky z triedy, vyhodnotiť ich a uvažovať o nich z hľadiska diela a aj z hľadiska vlastných čitateľských postojov. Hodnoty a významy obsiahnuté v diele dokáže posúdiť aj v sociálno-kultúrnom kontexte doby, v ktorej dielo vzniklo, aj s ohľadom na premeny tohto kontextu uskutočnené počas „života“ diela až po žiakovu súčasnosť.

Dejiny umenia a umeleckej literatúry (10)

Stratégia vyučovania

V procese vyučovania sa budú využívať metódy, ktoré pomôžu prekonávať transmisívnu výučbu slovenského jazyka a literatúry, ktorej podstatou je odovzdávanie poznatkov v hotovej podobe prevažne explikačnými (vysvetľujúcimi) metódami a prostredníctvom frontálnej výučby, a v širšej miere aplikovať prístupy, ktoré kladú dôraz na aktívne učenie, na proces hľadania, objavovania

a konštruovania (vytvárania) poznatkov na základe vlastnej činnosti a skúsenosti v interakcii s učiteľom a spolužiakmi v kooperatívnom učení.

Vo zvýšenej miere sa budú uplatňovať: rozhovor (Sokratovský, heuristický), beseda, dramatizácia, práca s textom, metódy rekonštrukčného typu, samostatné projekty, riešenie problémov, metódy situačné, metódy inscenačné, didaktické hry, skupinové a kooperatívne vyučovanie, partnerské vyučovanie, individuálna a individualizované vyučovanie, samostatná práca žiakov, kritické myslenie, brainstorming, vyučovanie podporované počítačom.

V procese vyučovania budeme využívať nasledovné spôsoby hodnotenia: priebežné hodnotenie – motivačné, ústne skúšanie, rozhovor, písomné skúšky, didaktické testy, hodnotenie samostatných projektov.

Učebné zdroje

Na podporu a aktiváciu vyučovania a učenia žiakov sa využijú nasledovné učebné zdroje:

Odborná literatúra

- Caltíková a kol.: Literatúra 1.,2, 3. a 4.pre stredné školy, Orbis pictus, Bratislava 2012
Caltíková a kol.: Slovenský jazyk 1.,2, 3. a 4. pre stredné školy, Orbis pictus, Bratislava 2012
Caltíková a kol.: Slovenský jazyk - Cvičebnica 1.,2, 3. a 4., Orbis pictus, Bratislava 2012
Hincová K., Húsková A.: Slovenský jazyk pre 1. – 4. Roč. stredných škôl, SPN, Bratislava 2008
Ihnátková a kol.: Čítanka pre 1. ročník gymnázií a stredných škôl, Litera, Bratislava 1994.
Ihnátková a kol.: Čítanka pre 2. ročník gymnázií a stredných škôl, Litera, Bratislava 1995.
Ihnátková a kol.: Čítanka pre 3. ročník gymnázií a stredných škôl, Litera, Bratislava 1995.
Ihnátková a kol.: Čítanka pre 4. ročník gymnázií a stredných škôl, Litera, Bratislava 1996.
Obert a kol.: Literatúra pre 1. . ročník gymnázií a stredných škôl, Litera, Bratislava 1994.
Obert a kol.: Literatúra pre 2. . ročník gymnázií a stredných škôl, Litera, Bratislava 1994.
Obert a kol.: Literatúra pre 3. . ročník gymnázií a stredných škôl, Litera, Bratislava 1995.
Obert a kol.: Literatúra pre 4. . ročník gymnázií a stredných škôl, Litera, Bratislava 1996.
Zilka a kol.: Teória literatúry pre gymnáziá a stredné školy, Poľana s.r.o., Bratislava 2002.
Ihnátková a kol.: Slovenský jazyk pre 1. -2 . ročník stredných škôl, SPN, Bratislava, 1993.
Ihnátková a kol.: Slovenský jazyk pre 3. -4 . ročník stredných škôl, SPN, Bratislava, 1994.
Ondrejovič a kol.: Pravidlá slovenského pravopisu, Veda, Bratislava 2000.
Ripka a kol.: Príručka slovenského pravopisu pre školy a prax, Ottovo nakladateľstvo, Bratislava, 2005.
Kačala a kol.: Krátky slovník slovenského jazyka, Veda, Bratislava 2003.
Pisarčíková a kol.: Synonymický slovník slovenčiny, Veda, Bratislava, 2004.
Kráľ, Abel.: Pravidlá slovenskej výslovnosti, SPN, Bratislava, 1996.
Šalingová a kol.: Slovník cudzích slov, SPN, Bratislava, 1979.

Ďalšie zdroje

Články a texty z odbornej a populárnovedeckej tlače

Slovenský jazyk a literatúra v škole

Didaktická technika: dataprojektor, tabuľa

Videotechnika

Materiálne výučbové prostriedky: texty, audio a video záznamy, CD, DVD

Ďalšie zdroje : Internet, knižnica, denná tlač, rozhlasové a televízne vysielanie, muzeálne expozície

